

TÖÖLISKOJA TEATAJA

TÖÖLISVANEMATE JA NÕUKOGUDE HAALEKANDJA

August 1938

Nr. 8

2. AASTAKAIK

SISU: 1. I. Rebane: Kas minimaalpalgad? 2. J. M.: Per Bergmann surnud. 3. Joh. Mikkelson: Rahvusvahelisest majanduslikust ja sotsiaalpoliitilisest olukorrast. 4. Onebody: Mida kõneldakse käitistes? 5. L. Johanson: Tänavuselt rahvusvaheliselt töökongressilt. 6. 860.000 tööliste juht jutustab. 7. Milleks vajame Tööliste esindusi. 8. A. Petrov: Omavalitsuste töölistkonna seisukord. 9. O. M.: Olukord käitistes. 10. I. Rebane: Ühislepingud. 11. Ülevaade Tööliste tegevusest. 12. Välismaalt. 13. Käitiste elu. 14. Mitmesugust. 15. I. Rebane: Nõuandenurk.

PER BERGMANN

Märkmeid uue „Raudtee vabade maa-alade kasutamise määruse“ kohta.

Riigi Teatajas nr. 36 — 12. IV s. a. avaldati teedeministri poolt antud uus „Raudtee vabade maa-alade kasutamise määrus“, mis korraldab raudtee otsesest tarvidusest vaba olevate maa-alade kasutamiseks andmist raudtee teenijatele ja töölistele. Jaamade piires olev maa-ala jagatakse kõigi raudtee teenijate vahel, kuna jaamade vaheline maa-ala antakse kasutada eeskätt liiniteenijatele ja töölistele. Jaotuse alla kuuluvad ka elumajade juures olevad ühisaiaid. Maa jaotusel soodustatakse lastega perekondi. Jaotamise teostamisel kasutatakse järgmisi norme: r-teenijatele ja töölistele kuupalgaga alla 60 krooni (näit. remonditöölised) antakse 1 osa jaotatavast maa-alast, kuupalgaga 60 kuni 90 kr. (n. töörühma vanem) — 2 osa, ja kuupalgaga 90 kr. ja üle selle (n. teemeister) — 3 osa jaotatavast maa-alast. Viimasel liigil r-teenijatest oli senini kasutada 4 osa maast, mis uue määrusega on vähendatud 3-le osale. Kasutada antud maa-ala harimiseks ei tohi kasutada teenistusega. Küll lubatakse aga kasutada tööst vabal ajal kaastöölise abi talgute näol. Maade ümberjaotuseks vastavalt uuele määrusele ja alaliselt sellega seoses olevate küsimuste lahendamiseks ning otsustamiseks on määruses ette nähtud sellekohane komisjon Raudteede Talituse direktori määramisel. Direktori käskkirjaga nimetatakse tähendatud komisjonid igasse liini jaoskonda järgmises koosseisus: komisjoni juhataja — kohalik ehitusjaoskonna juhataja; liikmeteks: kohalik veojaoskonna juhataja, eksploatatsiooni revident, jaoskonna arst, Raudteede Talituse finantsameti esindaja ja raudteelaste kutseühingute esindaja. Kuna raudteel on terve rida kutseühinguid, kuid vabade maa-alade õiglaselt jaotamise küsimus puudutab kõige suuremal määral just liinitöölisi, siis taotles Raudtee Tee- ja Ehituste kuu- ja päevatöölise kutseühing, kui üleriikliku ulatusega liinitöölise kutseühing, esmärki, saata nimetatud komisjonidesse oma esindajaid. Selleks peetud eelläbirääkimistele toetudes esitaski kutseühingu juhatus kõigisse seitsme liinijaoskonna komisjonidesse oma esindajate ja nende asemike kandidaadid energilisemate kutseühinglaste ja töölisvanemate seast. Neil esindajail on seal komisjonides küll raske ja keeruline ülesanne täita, kuid kahtlemata suudetakse esineda edukalt. Ebaõiglust, nurinat ja arusaamatusi aga praegu on küllaldaselt raudtee vabade maa-alade jaotamise küsimuses.

Kõnekoosolekute asjus Viljandis,

mis toimusid 19. juunil Linavabrikus ja Ehitusosakonna kaitises ja kus kõneles koja esindajana A. Offenbach (koja sotsiaalpoliitilise toimekonna liige), on tekkinud arusaamatusi.

E. Tekstiiltöölise ühing on saanud kirja esimehe E. Kadakase ja sekretäri E. Priksi allkirjadega, milles rõhutatakse, et ühingul pole võimalik enam senist kodurahu tööliskoja suhtes säilitada, kui ühing ei taha täielisele eneselikvideerimisele asuda. Asjaolu aga, et koda on saanud Viljandisse kõnelema A.

Offenbachi, kes on ka E. Trükistöölise Liidu sekretär, on lubamatu. A. Offenbachi teguviis Viljandis ületavat süüdsuse piire. Ühingu juhatus nõuab, et koda saadaks edaspidi tekstiilkäitistesse kõnelejaid ainult E. Tekstiiltöölise Ühingu juhatause nõusolekul.

Samas asjas on sõna võtnud ka „Rahva Sõna“, ära tuues ühingu kirja moonutatud kujul, mis ka arusaadav, sest kiri esitati kojale hiljem, kui see ilmus „Rahva Sõnas“, kus leitakse imestusega, et A. Offenbach väitnud, et Viljandis olevat tööliste palgad madalad, et A. Offenbach organiseerimisest rääkinud jne. ja loodetakse, et koda seab jalule normaalse olukorra „töötülide korraldamises“. Teatavasti tekkis ka Viljandi Linavabrikus nimetatud koosolekul töötüli.

Koja juhatus, vastates E. Tekst. Üh. kirjale, seletas, et kõneleja nimetatud koosolekule kutsuti kojast, et A. Offenbach käis Viljandis kõnelemas kahel, mitte ainult tekstiilkäitise, koosolekul, ja seda koja sotsiaalpoliitilise toimekonna liikmena. Kõneaineks oli „palgaolude korraldamine ja töötülide lahendamise kord“, millises aines A. Offenbach E. Töölisühingute kesklidu end. abiesimehena ja Töötülide Lahendamise Komisjoni liikmena pidi olema kompetentne. Koha peal on A. Offenbachi kõnedega jäädud rahule. Etteheited on põhjendamatud ja need tuleb kategooriliselt tagasi tõrjuda.

Mis puutub „Rahva Sõna“ kirjutusse, siis meie ei leia selles midagi imelikku, et organiseerimisest räägitakse, ei saa ka Viljandi palku teisiti iseloomustada kui madalatena. Töötülisid aga meie arvates pole Tööliskojal sugugi vaja ega ka võimalik korraldada. Eesti tööliste madala elatustaseme juures töötülid tekiavad iseenesest. Pealegi on väga hädahohtlik rääkida, et nagu Tööliskoda saadaks kohtadele isikuid töötülisid korraldama. Seni on seda väitnud töösturid. Näiteks tekstiiltöösturid oma esimeses aastaraamatus seletavad, et töötülid on kunstlikud ja agitaatorite poolt üles õhutatud. Katsutagu sel viisil tööliste nõudmisi põhjendada! Töölisele vabuniline element seletab ikka, et töötülid on kunstlikud, poliitilised, väljast (Tööliskojast) korraldatud jne. Kui raske seccuguses õhkkonnas oli paremate palkade eest võidelda, seda tõendavad 1935.—1936. a. kogemused, kus kõigi palgavõitluste tagant poliitilisi ja välistööliseid tegureid otsiti.

Lõppeks on samas asjas saanud seletuse „Töölisk. Teat.“ Viljandi linavabriku töölised ise. Seletusele on alla kirjutanud ka töölisnõukogu liikmed ja palutakse seda käesolevatel veergudel avaldada. Seletuses tuuakse ette, et Viljandi linavabriku töölisi pole keegi 20 aasta jooksul suutnud organiseerida. Nüüd on aga Tööliskoja kaasabil viimaks ellu kutsutud töölisnõukogu ja A. Offenbach koja esindajana on annud tarvilikke seletusi palgaolude parandamise vahenditest. Tema kõnega on töölised jäänud rahule. Täname Tööliskoja tegelasi kaasabi eest tööliskonna asutuste ellukutsumisel ja palgaolude parandamise selgitamisel ja algatamisel.

Tööliskoja Teataja

Tööliskoja häälekandja

AUGUST

1938

Nr. 8

II aastakäik

Tellimishind:	Ilmub kord kuus, vähimalt 24 lhk. suurus.	Kuulutuste hind:
aastas . . Kr. 1.50	Vastut. ja tegev toimet. koja peasekret. Ilmar Rebane.	lehek. . Kr. 30.—
1/2 aastas. „ —.75	Toimetus ja talitus: Tallinnas, Toompst. 17a—13,	1/2 lehek. „ 15.—
1/4 „ . „ —.40	telefon 470-36. Toimetaja kõnetunnid äripäeviti,	1/4 „ . „ 8.—
Üksiknumber 15 s.	välja arvatud laupäev, kella 5—7 öhtul.	1/8 „ . „ 5.—

Tööliskoja algatus Töötülide lahendamise seaduse muutmiseks

Kas minimaalpalgad?

ILMAR REBANE

Juulikuus esitas Tööliskoda majandus- ja sotsiaalministritele märgukirjad, milles taotleti Töötülide lahendamise seaduse muutmist kahes küsimuses. Mõlemad algatused leidsid ajakirjanduses võrdlemisi laia tähelepanu. Valitsusasutused omalt poolt suhtusid neisse poolehoidvalt. Kumbki küsimus ei ole iseenestast uus, mõlemad nõudmised on esinenud korduvalt Tööliskoja algatustes ja kutseühingute ettepanekutes. Kui nad nüüd võivad leida lahendamist, siis sellepärast, et aeg on tõendanud nende elulisust ja tööliste võitlus on tõotanud nende kasuks.

Käesoleval korral on tegemist kutseühingutele töötülide algatamise ja tööliste esindamise õiguse andmisega. Selles asjas Tööliskoja ettepanekud on formuleeritud juba 1936. a. lõpul kutseühingute ettepanekute alusel koja seisukohtadena Töötülide lahendamise seaduse juure (vt. „Tööliskoja Teataja“ nr. 1, 1937, lk. 13, § 2). Siin on ette nähtud töötülide algatamine ja tööliste esindus töötülide puhul olenevalt sellest, kas töötüli on tekkinud ühes või reas käitises. Esimesel juhul on eriliselt volitamata tööliste esindajaks töölisvanem või töölisnõukogu, teisel juhul vastav kutseühing või kutseühingute liit, kuid iga käitise tööliskond võib töötülis esineda oma soovi kohaselt teiste esindajate kaudu.

16. novembril m. a. esitas selles küsimuses koja ja üleriiklike kutseühingute ühine delegatsioon märgukirja Riigihoidjale, milles toodi ette, et kutseühingute esinduseta pole võimalik ületööstusharuline palgaolude korraldamine. Seniste kogemuste järgi võetakse palgaolud korraldamisele neis käitises, kus on töötüli otseselt tekkinud. Teistes käitistes jäävad palgaolud endisteks. Nii tekib palkade tasemes teatud ebahütlus, mis pole soovitav.

Præguse korra juures on ületööstusharulise töötüli algatamine peaaegu võimatu.

Väikekäitis on töölisel otseselt tööandja mõju all. Töölisel võivad anda väikekäitises volitusi oma esindajaile väga keerulisel viisil. Juhul, kui pisikäitise tööliskond koosneb vaid ühest isikust, peab seaduse järgi Töötülide Lahendamise Komisjon asuma ka tema töötüli lahendamata. Seega võib komisjoni töö ummistuda.

Sagedasti on töötüldes tähtsaimaks tööliste nõudeks kollektiivleping. Kuna aga kutseühing on töötülist välja lülitatud, siis tegelikult kollektiivlepingu saavutamine osutub võimatuks. (Vt. „Tööliskoja Teataja“ nr. 12, 1937, lk. 321—322).

Tol korral vastati delegatsioonile, et küsimus võib tulla lahendamisele siis, kui on antud uus töövõtjate kutseühingute ja nende liitude seadus. Kuna see nüüd on sündinud, ülestõstetud põhimõtte vastu aga pole vaieldud, siis ei peaks olema enam takistusi selle küsimuse lahendamiseks.

Teine algatus käib Töötülide Lahendamise Komisjoni otsuste sunduslikuks kuulutamise kohta. Ka selles algatuses ei ole midagi uut, sest seegi esineb Tööliskoja esialgsetes ettepanekutes Töötülide lahendamise seaduse juure (§ 13).

Töötülide Lahendamise Komisjonile õiguse andmisel oma otsuste sunduslikuks kuulutamiseks on aluseks järgmised kaalutlused.

Palgaolude parandamisel on oluline, et see ületööstusharuliselt läbi viiakse. Palga tõstmisel üksikus käitises on seniste kogemuste järgi Töötülide Lahendamise Komisjonis ilmne, et palga tõstmisel üheks oluliseks orienteerumispunktiks on palkade tase teistes käitistes. Sellepärast on ka Töötülide Lahendamise Komisjoni otsuste sagedane tagasihoidlikkus tingitud sellest, et palgad vastavas käitises, kus töötüli tekkinud, on ette jõudnud palkade üldisest tasemest selles tööstusharus. See nähtus ilmneb senises praksises seda

teravamiini, et töötülid tekivad peamiselt suurtes käitistes, kus töölisvanemad ja töölisnõukogud valitud ja kus töötülid algatamine on üldiselt kergem. Suurtes käitistes aga palgad on ette jõudnud kesk- ja väiketööstuse palgatasemest *).

1937. a. oli keskmine tunniteenistus käitistes 50 ja enam töölisega meestel 40,5 senti, naistel 25,8 senti; 20—49 töölisega meestel 37,6 senti, naistel 23,5 senti; 5—19 töölisega meestel 33,0 senti, naistel 20,8 senti; alla 5 töölisega meestel 28,3 senti, naistel 15,6 senti.

Kui siin kõrval vaadelda palkade alam- ja ülemmäärasid üksikutes tööstusharudes käitiste kaupa, siis näeme, et siin valitseb täielik anarhia. Kui samas kutseliigis ja samas tööstusharus oskustöölise tunniteenistus on ühel juhul 2½ korda kõrgem kui teisel, siis see ei ole loomulik. Et see on aga nii, seda tõendavad Töölistkojal olevad töölisnõukogude poolt saadetud perioodilised aruanded. Siin on tingimata vajaline madalamate palgarühmade nihutamine ülespoole ja sellega palgaredeli külvuse vähendamine.

Edasi olgu tähendatud, et igal palgatöötisel üksikus käitises on teatavad piirid, mida asetab turg ja võistlus saaduste turustamisel. Nende asjaolude juures on tihti võimatu ka tööstuse kandevõime täieulatuslik arvestamine palgatöötisel. Tihti kogu tööstusharu omab tervikuna tugevat kandevõimet palgatöötamise läbiviimiseks, sama tööstusharu üksik käitis aga mitte. Ei olegi igakord põhjendamatu ettevõtjate vastuväide palganõudmistele, et tema küll võiks palku tõsta, kui seda ka teised teeksid.

Eelmisest võime järeldada, et Eesti suurtööstustööliskond ähvardub takerduda oma palgavõitlustes seeläbi, et palkade külvus, palgaredelite vahe, suur- ja kesk- ning väiketööstuses venib järjest pikemaks selle läbi, et kesk- ja väikekäitised oma palgaolude poolest suurkäitistest ikka enam ja enam maha jäävad ja need madalad palgad hakkavad tagasikiskuvalt mõjuma ka suurtööstustöölise palkadele, hoolimata sellest, et needki palgad on veel madalad ja vajavad edastmist. Eelmisest järeldub aga samuti, et edaspidi tööliskond peab

taotlema palkade ületööstusharulisi tõstmisi ja nii, et madalad palgad, s. t. esijoones kesk- ja väiketööstuse palgad tõuseksid palju suuremini. See on seda olulisem, et kriisi puhul just kesk- ja väiketööstuses palgad osutavad palju kiiremat langemistendentsi.

Jääb üle vaid küsida, missugused vahendid on olemas nende küsimuste sobivaks lahenduseks.

Esijoones vajab allakriipsutamist kutseühingute kaastoimel palgaolude korraldamine. Kui tugev reaalteenistus ja palkade üldine tõus kutseühinguliste kokkulepete alusel minimaalpalkade kehtimapanekuks on saavutatud käesoleval kevadel trükitööstuses, seda tõendab vastav statistika.

Ei saa aga salata, et kutseühingud oma vahendite rakendamiseks praegu üldiselt on vähe suutelised. Seda mitte esijoones selle tõttu, et seadus takistab, ta ju takistas samal viisil 2—3 aastat tagasi ja takistab samal viisil ka trükitöölisi ja klaasipuhujaid (viimased aga kutseühingu kaudu on oma tunniteenistustasu viinud keskmiselt 80 sendile tunnis ja üle selle), vaid selle tõttu, et organiseerimine on nõrk, et tegelastel puudub usk ja optimism kutseühinguliste vahendite konkreetse rakendamise tulemustesse ja et puht-kutseühinguline töö tihti kutseühingulises elus on esikoha loovutanud muudele ülesannetele, n. haridustöö, vabaaja veetmine jne.

Jääb üle taotleda palgaolude parandamist ka palju kirutud Töötülid Lahendamise Komisjoni kaudu, sest see võimalus praegu on kõige konkreetsem ja reaalsem, kuigi tulemustelt võrdlemisi nigel. Ei kuulu otseselt käesolevasse arutluse, kuidas saavutada samalt komisjonilt paremaid tulemusi, kuid olgu siinkohal tähendatud, et kutseühingute osavõtt töötülidest, tugevam ja organiseeritum esinemine töötülid puhul, on ka komisjonilt kõrgemaid protsente (n. 1936. a.) välja toonud, kuid Töötülid Lahendamise Komisjoni kaudu palgaolude parandamise taotlemine ei kõrvalda kutseühinguliste vahendite rakendamist. Ollakse viimasteks suutelised, tuleb seda kui kindlaimat teed käia.

Praeguses olukorras, nagu eespool nägime, on palgavõitluses olulised kaks küsimust: s. o. madalamate palkade tunduv kergitamine ja palkade ületööstusharulise tõstmise läbiviimine. Mõlemad küsimused vajavad eriti lahendust kesk- ja väiketööstuses. Siin ei ole arvata, et kutseühingud oma praeguste jõeservide juures, eriti kesk- ja väikekäitistes, palju saavutaksid vaba palgavõitluse teel. On ka vist asjata lootä, et need jõud lähemas tulevikus mobiliseeruksid. Ennem võib arvata, et siin Töötülid Lahendamise Komisjoni kaudu võiks saavutada tulemusi, kui seaduse muutmiseks selles mõttes komisjoni kompetentsi laiendada. Oodatavad tagasilöögid majanduselus teevad küsimuse kiireks. Osutub aga võimalikuks Töötülid Lahendamise Komisjoni kaudu, laiendades komisjoni kompetentsi kesk- ja väikekäitistele, palku järele nihutada suurkäitiste omadele, ja suurkäitistes tehtavate töstmiste puhul seda

*) „Rahva Sõna“ 8. juulil kirjutab käesolevas küsimuses, „ei ole põhjendatud, nagu oleks palkade poolest ette jõudnud need käitised, kus valitud töölisvanemad ja töölisnõukogud“. See väide osutab eesti palgaoludes asjatundmatust. Kui „Rahva Sõna“ kirjutuse autor tahaks tutvuda vastava statistilise materjaliga, võiks ta lugeda E. Statistikat nr. 5 — 1938, lk. 217, eriti lk. 227, kus juures oma poolt tähendaksime, et töölisvanemaid valivad käitised, kus on üle 25 tööliste, ja need on valitud enamikes käitises, kus üle 50 tööliste. Et palgaolud suurtööstuses just selle tõttu kesk- ja väiketööstustest ette on jõudnud, et seal tegutsevad töölisvanemad ja nõukogud, seda tõendab E. Statistika nr. 5 — 1938. a. lk. 223, seda tõendavad aga ka kogemused linatööstuses, metallitööstuses ja teisel.

töstmist ületööstusharu läbi viia, siis saavutavad suurkätiste töölised kui tugevamad ja organiseeritumad grupid tööstusharu uue, kõrgema keskmise palgataseme, mille baasilt komisjoni kui ka vaba palgavõitluse teel oleks võimalik edasi minna oma palkade parandamises.

Konkreetselt taotleb koja ettepanek selles osas Tööülide Lahendamise Komisjonile õiguse andmist komisjonis poole vahel saavutatud kokkuleppeid ja tehtud sundotsuseid panna sunduslikult kehtima ületööstusharuliselt. Muidugi oleksid need otsused ainult miinimumotsused, miinimumtariifid.

Sunduslikuks kuulutamise menetlusele tuleks kutsuda vastavad kutseühingute esindajad: neil peaks olema võimalik kokkulepete (kollektiivlepingute) saavutamine. Otsus tehakse üldises korras, tema vastu on võimalik protestida jne.

Viimase algatuse puhul on „Rahva Sõna“ leidnud vajaliku olevat korduvalt sõna võtta koja ettepaneku vastu, seletades, nagu koda taotleks palgaalammäärasid, kutseühingute tegevusvabaduse piiramist, kaitseks suurtöösturite huve, taotleks palkade allaviimist maldamatele palkadele jne.

Meie ajakirja ruum on liiga kitsas ja ülesanded liiga tõsised, et selle tuttava sihilikkuse vastu, millega sedasorti tegelased on harjunud, pikalt kirjutada.

Mis puutub palgaalammääradesse, siis ei saa seda koja algatusest kõige paremalgi tahtmisel tuletada. Arusaadav, et komisjoni otsus on esiteks tariif, s. t. alus palga arutamiseks (n. kui komisjon otsustab kogu tööstusharus teatud ulatuses kõigi palganormide tõstmise), moodustab palga arvutluse aluse vana palganorm pluss teatud %) ja teiseks minimaaltariif, s. t. minimaalne alus palga arutamiseks, s. t. alus, millest allapoole ei või minna. See aga ei ole minimaalpalk või palgaalammäär. Kui see oleks palgaalammäär, siis oleks iga kollektiivleping ka palgaalammäärade sättiaks, et aga iga kollektiivleping on ka minimaaltariifiks, selles pole kahtlust (vt. Hueck-Nippedey II, lk. 48). Niikaua kui põhi-

mõtted segi, on aga mõtetu vaielda. Palgaalammäärasid võib komisjon küll ka määrata ja ka ületööstusharuliselt, kuid seda ainult sel juhul, kui see komisjoni esialgses otsuses ette nähtud ja kui minimaalpalk on töötüli esemeks. Harilikult on aga minimaalpalku komisjon ainult harva ja muuseas määranud. Edasi ei tule unustada, et komisjon laiendab oma otsuseid. Otsused tehakse palganõudmiste puhul ja kui need kujutlevad minimaalseid palgaarvutluse aluseid, harilikult statuueerivad palgatöstmist, siis jääb arusaamatuks, kuidas sellel palgad võiksid langeda, kui palgatöstmine ületööstusharuliselt läbi viiakse. Palkade langemine on seda vähem mõeldav, et koja ettepaneku kohaselt (Tööülide lah. seaduse juure § 13) võib komisjon oma otsused kehtima panna kollektiivlepingute seaduses § 3 toodud kitsendiga, s. o. töövõtjate enamsoodustuse klausliga (jäävad iga juhul jõesse töövõtjatele kasulikud tingimused). Kui veel silmas pidada, et „Rahva Sõna“ tegelased meil on ise jutlustanud palgaalammäärasid, siis on ilmne etteheidete sihilikkus.

Mis puutub kutseühingute väljalülitamise, siis see on tühi keerutamine, sest kogu koja ettepanek taotleb kutseühingute õiguste laiendamist. Ka etteheidete, et koda pole kutseühingute seisukohti selles asjas ära kuulnud, on tühine, sest koja ettepanekud on just kutseühingute seisukohtade alusel koostatud. Kui „Rahva Sõna“ tegelastele need on siamaani tundmata, siis ei saa selles meid süüdistada. Mis puutub lõppeks suurtöösturite huvide kaitsmisse, siis nähtub elmisest küllaldase selgusega, et koja ettepanek on suunatud sellele, et luua võimalusi suurtööstustöölilisele palkade edasiseks tõstmiseks, on järelikult sihitud suurtöösturite huvide vastu. Kui „Rahva Sõna“ teist väidab, siis näivad sealpool puhuvat erituuled.

Meie ei ole sel arvamisel, et mida halvem töölistel, seda enam õitsevad meie naised, sellepärast jatkame koos kogu töölis-konnaga võitlust tööliste olukorra parandamiseks.

Per Bergmann surnud

Rootsi ametiühingulist liikumist tabas ootamatult raske kaotus. Kutseühingute keskliidu peasekretär Per Bergmann suri neil päevil Stokholmis Serafimeri haiglas pika ja raske haiguse tagajärjel. See on juba kolmas kaotus Rootsi kutseühingulisele liikumisele lühema aja jooksul. Esiteks lahkus elavate kirjast sèkr. Arvid Thorberg, siis esimees Edvard Johanson ja nüüd Per Bergmann.

Per Bergmann viibis haiglas juba 19. aprillist saadik ja arstid konstateerisid juba aegsasti ta rasket seisukorda. Eesti tööliikumisel on põhjust eriti tuletada meele Per Bergmanni, sest Bergmann oli esimesi rootslasi, kes tuli isiklikult meie tööliikumisega lähemalt tutvuma, võttes osa Eestimaa Tööliühingute Keskliidu esimesest kongressist ja ai-

dates hiljem kõigiti kaasa meie kutseühingulise liikumise aineliseks ja moraalseks toetuseks.

Per Bergmann sündis 5. nov. 1882. a. väikeses onnis Öster Bitterna kogukonnas Skaraborgi läänis. Kehva perekonna lapsena tuli tal juba varakult hakata muretsema lisa enese ja perekonna ülalpidamiseks. Pärast kooli lõpetamist asus ta rätsepa juure õpilaseks, kus ta töötas pool aastat, kuid siis jättis ta selle ameti ja siirdus tislari elukutsele, õppides mudelitsleriks.

Töötades mitmes töökojas, puutus ta kokku ka selleaegse tööliikumisega, mis teda täielikult haaras. 1904. a. liitus ta sotsiaaldemokraatliku noorsoo liikumisega. 1906. a. asutas ta koos teiste seltsimeestega Trollhättas esimese kutseühingu. Bergmann valiti kutseühin-

gu esimeseks esimehks ja ta tegi kõik võimaliku tööliste huvide kaitsmisel. Kuulsa suurstreigi puhkedes Rootsis oli Bergmann tööl mudelitislerina ASEA tehastes Västerås: Bergmann sai siin kohe streigikomitee esimehks, oli kogu aeg streigi juht ja hing ning kõikjal Västeråsi tööliste esindajaks.

Selles suures jõukatsumises esines viha ja kibedus mõlemal poolel. Streigi järeldusel püüdsid tööandjad panna oma mõju kehtima kõikjal kus see võimalik ning maksa tööliste majanduslikult kätte. Kui suurstreik lõppes, teatati Bergmannile, et teda ei vajata enam ASEA tehastes. Bergmann kuulus sel ajal nende paljude hulka, kes kaotasid teenistuse ega saanud omal kutsealal tööd. Selle tõttu pidi ta kaks aastat elatuma juhuslikust tegevusest.

1911. a. tuli ta Stokholmi, kus viimaks sai koha oma kutsealal. Ta valiti Stokholmi mööblitislerite kutseühingu esimehks. 1917. a. astus ta organisatorina Rootsi Puutöölaliste liidu teenistusse. 1920. aastal valiti ta Rootsi Kutseühingute Keskliidu organisatoriks. 1930. aastal keskliidu peasekretäriks. Organisatorina oli Bergmann parimaid kõnelejaid ja oma elukutses ta rändas suure Rootsimaa risti ja piigiti läbi. Sekretärina oli ta hinnatud töö-

jõud ja hea organisator ning seltsimees tegelikust töös.

Inimesena polnud huvitavamalt jutukaaslast kui Per Bergmann. Ta kõned sädelesid vaimukusest ja sageli ka headest kirjanduslikest tsitaatidest ning sobival kohal täiendas ta neid tabava luulega. Noorsoo ja karskusorganisatsioonides oli ta tuntud hea deklamaatorina. Ta oli alati nõutud kõneleja. Bergmanni nimi ei ole tuntud ainult Rootsis, vaid ka Genfis ja kogu Euroopa töölikongressidel, kus ta töötas kaasa väärtusliku ja hinnatud töøjõuna. 1933. a. alates oli ta Rootsi tööpuuduse vastu võitlemise komitee liige. Kutseühingute keskliidu esimehe Edvard Johanson surma järele oli ta ühe aasta töönoukogu liikmeks.

Per Bergmann oli ka huvitatud meie tööliikumisest ja selle arengust ja raske on leida inimest, kes nii ennastohverdavalt alati oli valmis teiste maade tööliikumise-inimeste abistamisel ja informeerimisel rootsi oludest.

Bergmannist on jäänud parimad isiklikud mälestused ja raske on sõnades väljendada tundeid, mis siinpool Balti merd Bergmanni lahkumine elavate-kirjast põhjustas. Olgu muld sulle kerge, seltsimees ja võitleja!

J. M.

Rahvusvahelisest majanduslikust ja sotsiaalpoliitilisest olukorrast

Johannes Mikkelson.

Rahvusvahelise tööorganisatsiooni direktor esitab igal aastal töökonverentsile aruande, kus ta käsitleb kokkuvõetult möödunud tegevusaasta majanduslikke ja sotsiaalpoliitilisi küsimusi.

Direktor märgib oma tänavuses aruandes, et majanduslik tõus saavutas möödunud aastal kõrgpunkti. Kuigi väga paljudes tööstusmaades toodang saavutas rekordarvud ja ületas osalt isegi 1929. a. kõrgseisu, tundus ebakindla rahvusvahelise poliitilise olukorra tõttu teatud närvlikkust. Pärast maailmasõda loodeti küll, et algab pikem rahu-aeg, kuid sellest ajast saadik on süttinud neli suurt sõda. Kui tööstustoodang maailmas ületas 1929. a. piiri, siis maailmakaubandus küünis ainult osalt 1929. a. tasemeni. Majanduslikku tervenemist ja maailmakaubanduse arengut takistasid sissevedude piiramised, tollimüürid, kontingendid jne. Üksikute riikide majandused valmistuvad sõjaks ja autarkiaks. Püütakse end täielikult ise rahuldada.

Tööstustoodangu tõus oli väga ebaühtlane. Jaapan, Rootsi, Briti ja Saksa ületasid tööstustoodanguga 1929. a. taseme—P.-A. Ühendriigid, Kanada, Tšehhoslovakkia ja Itaalia saavutasid pea-aegu 1929. a. taseme —, Belgia, Prantsuse, Hollandi ja Poola tööstused jäid 1929. a. tasemest maha. Tööpuuduse indeks maailmas võrdus 1929. a. 100-le, 1932. a. 320-le. 1937. a. teisel poolel langes see 80-ni ja 1937. a. lõpul tõusis uuesti 120-le. Tööpuudus jaguneb üksikute maade vahel samuti väga ebaühtlaselt. Eriti suureks on jäänud tööpuudus P.-A. Ühendriikides.

Maailmakaubandus ületas koguse poolest 1929. a. taseme, kuid väärtuselt jäi sellest maha. Kui võtta 1929. a. aluseks ja võrdseks 100-ga, siis oli maailmakaubanduse väärtuse indeks 1937. a. 97,6.

Majandusliku tõusu põhjustes on muidugi raske kindlaks teha sõjatööstuse ja loomulike eelduste osa, kuid on selge, et sõjatööstuse ja relvastumisse on paigutatud määratud varandusi.

Rahvaste elustandardi arvel sünnib kuulmatute relvastuskavade teostamine. See takistab omakorda elustandardi tõusu rahvusvahelises ulatuses ja sotsiaalne rahuolematuse suurendab sõja ja rahunõude ohtu. Autarkia takistab iga rahva majandusliku olukorra loomuliku paranemist. Ühe rahva rikastumine loomuliku läbikäimise juures rikastab ka teist. Majanduslik häda, toorainete puudus või toorainete keelamine mõnele teisele suuremale riigile võivad viia seniste kogemuste järele jällegi sõjale ja hävitada kaubandust.

1937. a. börsi kursid hakkasid langema, elukallidus hakkas aga reas riikides tõusma, samuti suurmüügi indeksid. Hinnad aeti spekulatsiooniga liigselt kõrgeiks ja siis tuli tagasilöökk. P.-A. ühendriigid jätsid oma suured toetused tööstustele ära ja see langes ühte tööstuse valmiskaupade tagavarade suurenemisega. Samal ajal tuleb hinnata vabakaubanduse taaselustamise katseid riikide rühmituse poolt, kuhu peale Oslo, Daani, Norra, Rootsi ja Soome on liitunud ka Belgia ja Holland. Vääringute stabiliseerimine omab suurima tähtsuse majandusliku olukorra kindlustamisel ja õnneks kuulub 90% maailmakaubandusest kindla valuuta maadele.

Sotsiaalses bilansis tuleb märkida tööpuuduse tagasiminekut. Inimesi on suudetud rakendada enam tööle kui 1929. a. (indeksi alus = 100). 1937. a. oli enam kui 1929. a. töölisi tööstusprotsessis: Daanis 133, Saksamaal 104, Eestis 144, Soomes 109, Britis 112, Itaalias 105, Jaapanis 128, Lõunaslaavias 113, Lätis 117, Rootsis 117, L.-Aafrikas 132, Ungaris 104. 1929. a. tasemest, 100-st, oli vähem töölisi tööstuses järgmistes maades: Belgias 88, Prantsusmaal 79, Kanadas 96, Luksemburgis 75, Hollandis 78, Austrias 67, Poolas 88, Šveitsis 78, Tšehhoslovakkias 90 ja P.-A. ühendriikides 95. Toodud indeksitest selgub, et paljudes riikides on tööpuudus siiski küllalt suur. Töötute arvu vähendab sõjatööstuse suurendamine, sõjaväkke mobiliseeritakse sadu tuhandeid töövõimelisi isikuid, sõjaväeteenistusega pikendati reas riikides. Hiina, Jaapan, Saksamaa, Itaalia, Hispaania, Inglismaa j. t. mobiliseerivad suuri inimesi sõjaväkke. Relvatööstuses on õppinud töölistest suur puudus. Saksamaal tuuakse maatöölisi sisse isegi teistsugusest, nii Poolast 60.000, Itaaliast 30.000. Õppinud tööliste pärast käib praegu võitlus kasarmu ja vabrikute vahel, sest mõlemad vajavad kõrgelt kvalifitseeritud tööjõude. Määratu suure

Mida kõneldakse käitistes

Ühest viletsuse- ja hädapesast saetööstuse alal

ONEBODY.

MÜRSEDES peatub kiirrong.

Jaam. Tööstuse pikk korsten. Suured puuvirnad raudtee ääres. Lõpmata arv saetud laudu. Palgid. Laastu- ja saepuruhunnikud. Kõik need märgid näitavad, et ollakse puu-ümbertöötamise keskuses. Vabadel raudteeharudel pikad read palkidega laaditud vagnid, sinna-tänna liikuvaid töömeheriietuses inimesi — see vajutab oma pitseri jaamale ja kogu ümbrusele.

Oleme kohal. Ühe meie suurima saeveski tegevuspiirkonnas.

*

KEEGI leiutas sõna — rahvustervik. Mida see sõna tähendab — olgu igamehe enda mõistatada. Kuulsin seda sõna isegi skandinaavlaste koosviibimisel eestlase poolt peetud kõnes Vahil. Küllap vist ta teadis, mis ta

kõneles. Aga selle saeveski juures hakkas veidi nagu iiveldama. Mis on näiteks tervik, kui töölistel koosneb eestlastest, venelastest, soomlastest ja kes teab veel missugusest rahvusest. Sealjuures meistrid ja praakrid ning kaubamüütajad kuuluvad endisse vene kaardiväeohvitserkonda ning juutide rahvusse. Mis sisu on siin rahvustervikul? Meile see vaeva ei tee — pole see sõna meie leiutatud...

*

KUID läheme asja juure. Kõnnime siis veidi käitises ja püüame vaadata ja kõrvaltaha panna kuuldu-nähtut. Ärgu mõtelgu keegi, et vabalt liikudes saaks ka mingit informatsiooni. On nagu sõjaaeg, kardetakse tööstuslikku spionaaži isegi lauavirnade juures — igamees hoiab keelt hammaste taga. Seepärast peab ainult ääri-veeri selgitama ja

investeerimised ei kesta aga igavesti ja kui relvastuskavad kord teostatakse, siis tuleb uus kriis ja majanduslik kokkuvõrsemine on veelgi suurem. Kõigile eeskujuks võiksid olla aga Rootsi valitsemise ettenägelikud sammud tagavarade kogumises tulevaste majanduslike raskuste puhuks ja vastavate suureulatuslike tööde kavade koostamine.

Tööpuuduse vastu kindlustamist laiendati P.-A. Ühendriikides. L.-Aafrikas tehti seda teatavatel aladel, Austraalia teeb seks ettevalmistusi, Belgia samuti uurib olukorda, Kanadas lahendatakse seega seoses olevaid põhiseaduslikke küsimusi ja Britis laiendati juba olemasolevat kindlustamist.

Majandusliku tõusuga käsikäes käis ka palkade tõus peaaegu kõikides maades peale Saksamaa. Saksamaa nominaalpalgad langesid 1929. a.-ga võrreldes 79%-le. Reaalpalgad langesid 1933. a. alates 6%. Kuigi Saksa tööstused tegutsesid suure kasuga, ei saanud töölised sellest osa. Töösturid ehk maksakski õppinud töölistele rohkem palka, kuid tööliste palku reguleerib riigivõim otseselt ja kaudselt, ja sellega on palgatõstmised takistatud, sest see ajaks relvastuskavad ja neliaastakud segi. Venemaal võib loota tööliste elustandardi tõusu.

Sotsiaalkindlustus on sa-

muti arenenud reas riikides, ka põllumajanduslikes maades, Poolas, Ungaris, Rumeenias ja Lõunaslaavias. P.-A. Ühendriikides viidi 31 miljonit töölise vanaduse vastu kindlustamise alla, Brasiilias kõik tööstustöölised, ka Norras toimus vanaduskindlustus, Daanis ei maksa kodanikud makse vanaduskindlustuseks, kusjuures piiriks võeti 60 a., Soomes teostati suur reform. U.-Meremaal valmistatakse ette suurt reformi sotsiaalkindlustuse alal, Lõunaslaavias peavad nüüd kõik töövõtjad olema kindlustatud vanaduse ja invaliidsuse vastu. Samuti teeb edusamme haiguskindlustus, kusjuures võideldakse eriti massihaiguste vastu. Tšiilis võideldakse tuberkuloosi vastu, Peruuus püütakse laiendada ja parandada haiglaid ning Jaapanis laiendati haiguskindlustust.

Põllutöölise ja väikemaapidajate kindlustamise mõte kerkis reas riikides esile. Mainitute kindlustamine on seda enam õigustatud, et nende palgad on tööstustöölise palkadest palju madalamad. Arstlikule ja tervishoidlikule selgitustööle pandi suurt rõhku. Põllutöö muudab iseloomu, muutudes ikka enam ja enam tööstuseks, ning see teeb vajaliseks uuekuulise sotsiaalse kaitse seal tegutsevatele isikutele. Ka käsitöölised, väikemaapidajad ja väike-

uurima seda vaikust, mis ilmneb iga mehe olekust. Kui tahetakse saada ülevaadet tööliste töö- ja palgatingimuste madaluse või kõrguse üle — siis tuleb ikka seda vaadelda seisukohast, kuivõrd ühes või teises käitises on tööliste elu seatud tööandjate omavoli alla. Vana tõde — mida iseteadvamad on töölised, seda parem olukord on neil, ja vastupidi.

*

MÕNI ülemus hoiab oma hoolealust kui puutumatut neitsit. Ei tema tohi teada midagi sotsiaalseadusest ega inimväärsusest tasust, iseteadvusest ja paljudest muudest asjadest, mis on loodud töötajate kaitseks. Näiteks on tööliste tööolude järelevalvajaks tööinspektor. Tööinspektor kõnnib mööda hoovi ja püüab kellegi töölisega ajada juttu. Samal ajal asuvad igal pool nurgas praakrid ja meistrid, kes teraselt valvavad selle järele, kellega tööinspektor suvatseb kõnelda. Töölised teavad seda ja loomulikult püüavad tööinspektorist hoiduda kõrvale, kartes pahandusi. Ja kui see küsibki kedagi, siis pole too mees ei näinud ega kuulnud midagi. Tea veel — järsku on tema pärast tööinspektori käiku tembelda-

tud patuoinaks iga väärnähtuse ilmsikstuleku puhul.

*

EKS siis tööinspektor vihastaski: pagan võtaks, kaebused tulevad, aga kellelki ei saa tõendus! Vaja töölisevanemat, kellega saaks kõnelda. Ja nii sündiski. Saadi kokku vajaline arv allkirju, kuulutati välja valimised ja peremehed seisid fakti ees — vanem valiti. Kus seda meeletu küll! Eks nii mõnigi kord lausuti — ega vanema eluiga ole pikk. Aga vanem teab seda ja vastab:

— Lasete minu lahti, eks siis tule minu asemele ikka keegi teine. Kas ta minust parem tuleb, eks seda teie ise siis kogete.

Nii jäigi vanem kohale ja on praegugi. Aga ega tema elu küll armas pole. Seadus kõneleb küll midagi temale eritasu maksimisest, kuid palgaraamatusse pole selle üle tehtud mingit märget ja ka kontor ei ruttu tasu maksimisega.

Samuti osatakse ajada eksitusse ka mõnd töölise.

— Milleks teile vanem? Kas ta midagi teeb? Saab vaid raha ja elab teie kulul.

kaupmehed nõuavad samal ajal sotsiaalkindlustuse laiendamist nendeni. Inglismaal võivad sellased isikud end vabatahtlikult kindlustada, kuid riik maksab siin osa kindlustuskuludest kindlustuskassadele. Iseseisvatel töötajatel võimaldub vabatahtlikult liituda haiguskindlustusega Bulgaarias, Hollandis, Itaalias, Rumeenias, Tšehhoslovakkias ja Ungaris. Eriti suurt arengut näitavad viimasel ajal L.-Ameerika riigid.

Korteriküsimus on muutunud kordkorralt tähtsamaks haiguste vastu võitlemisel, eriti aga tööstuslinnades. L.-Ameerikas ja Kaug-Idas on maid, kus korteriküsimus töölistele on veel suurema tähtsusega kui näiteks palgaküsimus. Korteriolude parandamisega suudetakse seal tunduvalt tõsta tööliste elatustaset. Seni oli linnades korterite ehitamisel määravaks peamiselt tasuvuse põhimõte. Kuid odavamate korterite muretsemine aitaks kaasa reaalsel tõusule. Korteriküsimus on

muutunud tänapäeva sotsiaalpoliitika tähtsaimaks probleemiks. Ehitustegevuse elustumine toob omakorda kaasa üldise tööstuse elustumise. Seda näitavad senised kogemused. Praegused ebatstarbekohased hooned tuleb lammutada enne kui nendes elamine muutub päris võimatuks ja kooskõlastada ehituspoliitika käesoleva ajastu ehitustehniliste nõuetega.

Tööliste küllaldase toidu muretsemine on muutunud omaette probleemiks Aasia j. t. maades. Seal on kümneid miljoneid inimesi, kes ei tea, kuidas endale toitu saada. Korralik toitmine aitaks tunduvalt haiguskindlustuse kulusid alla viia. Toitlustamise ja korteriküsimus on Aasia maade praeguses olukorras tõesti võimalik suurema tähtsusega kui nimeline palgatõstmine. Tööaja küsimust rahvusvahelise tööorganisatsiooni direktori sama aruande järele käsitletakse tulevikus eraldi.

Tänavuselt rahvusvaheliselt töökonverentsilt

Võitlus 40-tunnilise töönädala eest algas rahvusvahelises ulatuses

L. Johanson.

Tänavuse rahvusvahelise töökonverentsi peaküsimuseks, mille otsustamisel on edaspidi tööliste elutingimustele suur tähtsus, oli üld-

dine tööaja lühendamine, mis haarab kõiki tööalaseid, välja arvatud põllumajandus ja kaubalaevandus, kus tööaja küsimus

Leidubki mõni, kes kordab huntide juttu. Kuid enamik naerab need mehed välja.

*

KÄITIS allub tänapäeval ratsionaliseerimisele. Eks siis toodi käitisesse ka uus seimer, rullikutega ja nii edasi. Mees, kes on vana oskustööline, tahtis ka sellest saada kasu ja nõudis palka juure.

— Ei saa — üteldi.

Ei saa, ei saa. Aga tööd ma tegema maldala tasu eest ei hakka.

— Meiegi poolest — põššol domoi.*)

Võeti teine mees ja pandi endise asemele. See rikkus lõpmata arvu materjali. See rikkumine tegi halba firma nimele, sünnitas majanduslikku kahju ettevõttele jne. Aga ega käitis sellest hooli. Peamine asi — põhimõte. Palka ikkagi juure ei antud. Järsku hakkavad teisedki nõudma!

*

SELLE palga juures tahaksin peatuda. Kes võib tõendada, et 18 sendiga tunnis saab tööline elada — aga naised saavad niisugust palka. Samuti mehed teenivad 25 senti tunnis.

*) Mine koju.

Paljudele on isegi ületunnid maksmata, kõnelemata nende tundide raamatusse märkimisest. Üks mees jättis niimoodi käitisele ligi kakssada krooni. Küsitakse:

— Miks sa välja ei nõua?

— Olen liig vana, et mujal tööd leida. Hakkan kohtuga nõudma, lendan kohalt. Parem juba kingin — olen siis tööl edasi.

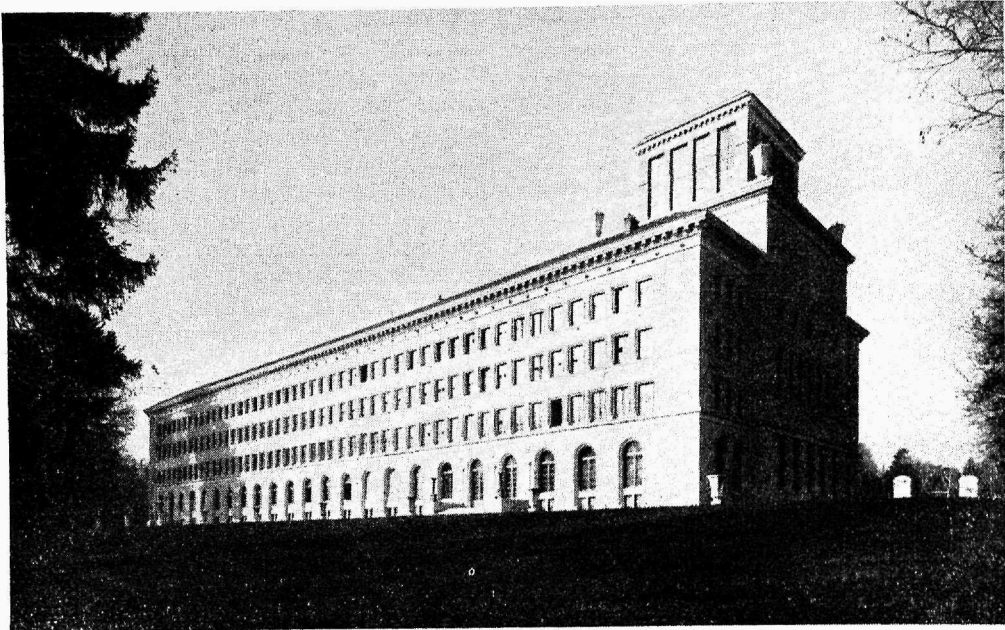
Sellane „põššol domoi“ on saanud üldse heaks tooniks, vähemalt oli see nii mõni aeg tagasi. Keegi naine ei jaksanud tööd teha, kurtes kande raskust.

— Põššol domoi — üteldi. Kui tööd ei viitsi teha, siis mine koju.

Naine läkski. Aga siis tuli härradele selgeks teha, et see töö pole siiski naisele kohane, samuti tuleb vallandamise korral ette ütelda kaks nädalat.

Eriti kannatavad sorteerijad naised. Järjekindlalt kistakse hinda maha, ilma et selleks mingit õigust oleks, kasutatakse vaid soodsat olukorda. Nii said naised enne 10 senti 1000 tüki, nüüd 6 senti. Ei tea, kas sellegi juure jäädakse.

*

Rahvusvahelise tööbüroo hoone Genfis.

korraldatakse erinormidega. Eraldi tuli arutusele teedel läkuvate sõidukite juhtide ja nende abide töö- ja puhkeaja küsimus. Suure tähtsuse omab ka kutsehariduse ja tööpilaste küsimuse rahvusvahelises ulatuses otsustamine, et seega anda tõuget riikide seaduseandlusele nende alade korraldamises. Neis küsimusis võeti vastu

küsimuslehed, mis esitatakse valitsustele, et siis nende vastuste alusel koostada konventsiooni eselnõusid, mis tulevad töökonverentsi päevakorda juba tuleval aastal.

Tänavu võeti vastu konventsioon palga ja tööaja statistika kohta. Statistilisi andmeid kogutakse veerandaastaviisi ja need avaldatakse poole aasta jooksul. Kogutud

SAMAL ajal sünnib asju, mis on Eestis mitmel pool moodi läinud. Näiteks on taluomanike tütreid hakanud armastama käitise tööd. Nad ütlevad:

— Saadava rahaga saan ma kaubelda tallu enda asemele teenija, kusjuures raha jääb veel ülegi.

Nii töötavadki mõned talutütred käitises. Käitise peremehed aga seletavad:

— Näete kui kõrget palka maksame. Isegi jõukad talutütred tulevad töösse ja jõuavad oma palgast palka maksa teenijale.

Mis on viga praegustel taluperemeestel? Poolakaid on ju küll, kes teevad tööd 26 krooni eest kuus.

*

TÖÖ tagaajamine on muutunud harilikuks nähtuseks — põhimõtteks on vaid kiire valmissaamine odava hinna eest. Olgu selle töö juures tarvitav kas või naise tööjõud. Meil kehtivad töötervishoiu ja kanderaskuste kindlaksmääramise seadused, aga seal ei nähta neist undki. Mis sest, et üks või teine jääb haigeks. Kolm naist on juba jäänud liig suurte raskuste kandmisel haigeks pärasoole väljalangemise tõttu — siin oleks hädavajaline kiire vahelesegamine.

Eriti kannatab selle all haigekassa, kandes

kulusid haigestunute arvel. Käitise juhatus asub aga seisukohal, et tööline arsti ei vaja.

Haigekassa annab käitisele vajalised tšekid arsti juure minekuks. Tööline jääb haigeks ja tahab arsti ning pöördub kontori poole tšekide saamiseks.

— Ei ole praegu — üteldakse.

— Aga haigekassa ütleb, et nad saatsid teile.

— Praegu ei ole saadetud.

Siis aga pealesurumisel vaatab kontorist kappi ja sealt leiab kakskümmend tšekki. Eks siis annab töölisel ühe.

Aga mõne päeva möödudes kordub sama jutt. Ühe sõnaga — käige vähem arsti juures.

*

GENFI rahvusvahelisel töökonverentsil kõneles valitsuse esindaja 7-päevalise puhkuse sisseseadmisest Eestis kõigile tööstustöölistele. Kõne all olev käitis asub küll Eestis, kuid sellest ei näe ta undki. Keegi ei anna talle puhkust, olgugi et käitis ise töötab juba alates 1922. aastast ja töölised on kümne aasta staažiga. Imelik, et meil leidub veel sääraseid ettevõtteid, kes ei tea midagi niisugustest kehtivate seaduste normidest, nagu seda on puhkuse küsimus.

Aga juba meie põhiseadus ütleb, et sea-

andmed nii tööstuse kui ka põllumajanduse kohta saadetakse ka rahvusvahelisele tööbüroole, kes siis neist ülevaate valmistab ja teeb andmed tervele maailmale kättesaadavaks.

Keskmise töötasu ja tegeliku tööaja kohta avaldatakse andmed vähimalt kord aastas, kuna samad andmed, soo ja vanaduse järgi, avaldatakse vähimalt kord kolme aasta jooksul.

Põllumajanduses kogutakse konventsiooni järgi andmeid vaid töötasu kohta, kuid ka teiste andmete kogumine on tarviline, kui tahetakse saada ülevaadet tööliste palga- ja töötingimustest.

Eestile pakkus vähem huvi pärismaalaste töölepingute ning rändtööliste palkamise, töövahenduse ja töötingimuste küsimus, viimane vaid niipalju, kui meil on välistöölisi ja kui palju meilt töölisi sündub võõrsile.

Ka nende kohta koostati küsimuslehed ja konventsioonid tulevad järgmise töökonverentsi päevakorda.

Pealeselle soovitati võtta rahvusvahelises ulatuses arutlusele: Rootsi tööliste esindaja G. Anderssoni algatusel metsatööliste töötingimused, neid enne uurides, Prantsuse tööliste esindaja Jouhaux ettepanekul — rasside üheõigusluse küsimus, ja Kuuba tööliste esindaja algatusel seljas üle jõu käivate raskuste kandmise küsimus.

Päevakorras olevate küsimuste kohta oli oma seisukohad võtnud Rahvusvaheline Kutseühingute Liit (RKL), kelle konverents peeti märkuus Oslos. Need seisukohad tehti RKL sekretariaadi poolt teatavaks töökonverentsile töolisgruupile, mille eelkoosolekust päev enne töökonverentsi algust võttis osa ka

JOHN WINANT,
rahvusvahelise tööbüroo direktor, alates
1. jaanuarist 1939. a.

nende ridade kirjutaja. RKL seisukohad võeti töolisgruupi poolt omaks täiel määral ja vaidlusteta. Eelkoosolekut juhatas Prantsuse tööliste esindaja Léon Jouhaux. Need seisukohad leidsid kaitsmist ja tähelepanu küsimuslehtede koostamisel.

duste mitteteadmine pole kodanikele vabandata. Oleks hädasti vajaline, et sellane „rahvuste tervik“ painutataks selle paragraafi alla. Siin peaks eriti kõva kätt tarvitama, kuna puhkuse asi pole korraldamata mitte üksi käesoleval aastal, vaid on seda olnud ennegi, kusjuures ettevõtja võis vaheraha pista rahulikult tasku. See raha tuleb töölistele tagasi maksa.

Ka palgaraamatud on puudulikud: igasugused vallandamise teated on sees, kuid uuesti tööle võtmine on sisse kirjutamata, samuti ka töötingimuste muutmine, kusjuures palgaraamat peaks olema alla kirjutatud nii töoandja kui ka töövõtja poolt. Näib, et tööliste allkirja ei peeta heaks tooniks ja aetakse ilma sellela läbi.

KAUA sa hing viibid sellastes oludes. Igal pool püütakse täiuslikkuse poole, lehed on täis kirjutusi tööstuslikust edust ja rahvamajanduse elustumisest, aga saevabriku tööliste valmistuvad puusärgi ehitamiseks. Seepärast ulatus ka sinna väike säde, et nii edasi minna ei saa ja tuleb parandusi otsida.

Seepärast valiti töölisvanem, seepärast asuti ka teid otsima palga- ja töötingimuste parandamiseks.

Kui juhatusese üteldi, et tahame palkajuure, siis vastati:

— Ei saa, kui nõuate, paneme töö seisma ja kõik töölised vallandame ja kahe nädala pärast palkame uued uutel alustel.

See siiski ei kohutanud töölisi ja nad kutsusid oma asja arutamiseks kokku koosoleku. Viletsuse pildi ettekujutamiseks vajame vaid nentida seda, et osa töölisi kartis oma nägu näidata, teine osa jällegi tegi pühapäeval vabrikus tööd ja kolmas teenis lisaraha metsas marjade korjamisega. Arusaadav, et nii ei saadud esimesel korral seadusega nõutud kvoorumit kokku. Aga teisel korral tuleb see ikka kokku, nagu tuleb töölistesse pikkamisi, kuid kindlalt ka teadvus oma allasurutud olukorrast.

NIISUGUNE on pilt ühes meie maakäitises. Võib julgesti ütelda, et säärane pilt esineb ka paljudes kohtades mujal. Hädasti oleks vaja siin korraldavat kätt, vastasel korral tehakse sotsiaalne ülekohus liig suureks ja õhku jäävad kõnelused igasugusest edust. Miski ei jää igaveseks ega jää igaveseks ka sellane viletsus selles käitises. Ükskord tehakse ka sellele lõpp ja siin on palju tööd töolisteglastel.

LÉON JOUHAUX,

Prantsuse töölisesindaja 24. rahvusvahelisel töökongverentsil, kutseühingute liidu peasekretär ja rahvusvahelise tööbüroo administratiivnõukogu liige.

Töölisgrupi juhatajaks valiti tänavu Briti tööliste esindaja Joseph Hallsworth, sekretäriks RKL peasekretär Schevenels, kes küll ei kuulunud üh-tegi delegatsiooni töökongverentsil, kuid võt-tis selle töödest töölisgrupis osa kogu kon-verentsi kestuses.

Kui suurt tähtsust suuremate riikide töö-liste keskorganisatsioonid osutavad rahvus-vahelise töökongverentsi tööle, näeme ka sellest, et töölisesindajatega oli kaasas hulk nõuandjaid. Ka nõuandjail on õigus osa võtta komisjonide tööst ja läbirääkimistest üldkoosolekuil. Nii oli Ameerika Ühendriikide tööliste esindajal Robert Wattil kaasas kuus nõuandjat, kõik sil-mapaistvad töökaitse ala ja töölisliikumise tegelased, pealeselle sekretärid; Argentiina tööliste esindajal Camilo Almarzal oli kaasas kaks nõuandjat, Austraalia töö-liste esindajal Charles Culleyl üks nõu-andja, Belgia tööliste esindajal, rahvus-vaheliselt tuntud tööliste juhil, Corneille Mertensil viis nõuandjat, Brasiilia tööliste esindajal Condure Pampolhal üks nõuandja ja sekretär. Teisi ületas Briti töö-liste esindaja Hallsworth kümne nõu-andja ja ühe sekretäri ja ning Prantsuse tööliste esindaja Jouhaux seitsme nõu-andjaga. Tööliste delegatsioonis oli: Bul-gaariast 2, Kanadast 3, Hiinast 4, Daanist 4, Hispaaniast 6, Soomest 2, Kreekast 4, Ungarist 2, Indiast 2, Lätist 2, Luksembur-

gist 2, Mehhikost 4, Norrast 4, Hollandist 4, Poolast 4, Rumeeniast 2, Rootsi 5, Šveitsist 7, Tšehhoslovakkia 5, Lõuna-Aafrika Ühendriikidest 2, Uus-Meremaalt 2 ja Lõunaslaaviast 3 isikut. Teistest riikidest oli üks esindaja, mõned riigid ei olnudki saat-nud töölisesindajaid, nagu Boliivia, Čiili, Kolumbia, Egiptus, Ekuador, Irak, Iraan, Jaapan, Leedu, Panama, Peruu, Portugal, Siam, Türgi, Uruguai. Tänavusest töökong-verentsist jäi täiesti eemale suurriikidest N. Vene, kes läinud aastal võttis suure dele-gatsiooniga osa, siis veel Saksamaa ja Itaalia kui fašistlikud riigid. N. Vene eemale-jäämist põhjendati RKL kongverentsiga Os-los, kus ei jõutud kokkuleppele, ja N. Vene ei leidnud vastuvõtmist RKL-u.

Töökongverentsil domineerisid Ameerika riigid, kelle esindajad oma kõnedes ka kor-duvalt rõhutasid töökongverentsi tähtsust ja mõju sotsiaalsele arengule. Et töökaitse ja sotsiaalkindlustus on enesele avara tee leid-nud Ameerika riikidesse, kus varem rõhu-tati ühiskondliku riski juures just isiklikku vastutust, seda tõendavad ka andmed rahvusvaheliste konventsioonide ratifitseerimise ja nende omamaa seaduseandlusega elluviimise kohta, eriti viimaseil aastail. Peale rahvusvahelise koostöö on asunud Ameerika riigid sotsiaalset arengut teostama ka oma mandri ulatuses. Nii peeti 1936. a. Čiili pealinnas I. üleameerikaline töökongverents ja tänavu nõudsid Ameerika riigid 1939. a. teise üleameerikalise töökongverentsi kokku-kutsumist.

Kuigi mõned suurriigid on rahvusvahe-lisest töökongverentsist eemale jäänud, siiski on selle mõju kasvanud, eriti Ameerika osa-võtu innu tõusu läbi.

Osa riike rõhutas rahvusvahelise töö-kongverentsi tähtsust ka selle läbi, et nad saatsid valitsuse esindajana osa võtma ka ministreid. Nii võtsid tänavusest töökong-verentsist osa peale Eesti sotsiaalministri O. Kase veel Briti tööminister Brown ja tema abi, Prantsuse tööminister Ramadier, Ameerika Ühendriikide tööminister prl. Perkins, Brasiilia töö-, tööstus- ja kaubandus-minister Facão, siis veel Soome, Luksem-burgi, Lõunaslaavia ja Hispaania ministreid.

Peale 25. töökongverentsi tuleval aastal otsustati veel pidada eritöökongverentsid transportala ja kivisöö-mäekaevanduste töö-aja küsimuste arutamiseks.

Kongressi juhatajaks valiti tänavu: Bra-siilia minister Falcão, abideks prof. Aal-berse Hollandist ja Knob — töösturite esi-ndajana Ungarist, Hallsworth — tööliste esindajana.

Töökongverents algas pärast valimisi läbi-rääkimistega tööbüroo direktori aruande üle. See aruanne sisaldab ülevaate läinud aastast ja praegusest ajast maailma majandusliku ja sotsiaalse seisukorra kohta, kus kõigepealt käsitletakse uue kriisi võimalusi.

Sotsiaalses bilansis puudutatakse töö-tasu, sotsiaalkindlustust ja märgitakse taga-siminekuid ning edusamme sotsiaalses arengus. Eraldi käsitletakse tööaja küsimust.

24. rahvusvaheline töökonverents.

Ülesvõttel on näha esimeses pinkide reas, esimeses pinkide grupis — Austraalia ja Argentiina esindajad, 2. reas — Brasiilia, Briti ja Bulgaaria, 3. reas — Daani, Kuuba, Columbia (tühi) ja Hiina, 4. reas — Eesti (Mauritz, Sonin, Kõdar, Johanson), Soome, Prantsuse, Greeka, 5. reas — Iraaki, India, Ungari, Jaapani (üksik, valitsuse esindaja), 6. reas — Luksemburgi, Mehhiko, Norra, 7. reas — Hollandi, Panama, Uus-Meremaa, 8. reas — Rootsi, Šveitsi, Tšehhoslovakkia esindajad. Küljepinkidel — tehnilised nõuandjad.

Rahvusvahelisele tööorganisatsioonile pühendatakse eripeatükk.

Vaatamata vahel aset leidnud pessimismile, vaadatakse lootustega tulevikku, kus peab valitsema vabadus, inimõiguste tunnustamine ja kus sotsiaalne areng peab andma inimesele ta väärtuse tagasi, mida hävitab ülejökäiv töö ja tervishoiuvastased elutingimused.

Neid küsimusi käsitleti ka läbirääkimistel, sellejuures hinnates kõrgeks ja suureks seda tööd, mida on teinud rahvusvaheline tööbüroo Harold Butleri kui selle kõrge idee algataja Albert Thomas' väärilise järelkäija juhtimisel. Albert Thomas' mälestust austas töökonverents seega, et ta juhatus asetas elavaid lilli selle suure sotsiaalpoliitika mälestussambale, mis asub rahvusvahelise tööbüroo hoone ees. Ta järeletuli Harold Butleri lahku 1. jaan. 1939. a. mõningate vastuolude tõttu, kus suurt osa etendavad mõnede riikide tegelaste intriigid. Tema asemele valis rahvusvahelise tööbüroo administratiivnõukogu ta senise abi — ameeriklase John Winanti, ja asedirektoriks tööbüroo senise osakonna juhataja Phelani.

Läbirääkimistel puudutati eeskätt võidu relvastuse küsimust, tööpuuduse hädaohtu, maailmamajanduse kriisi võimalusi, tööaja lühendamise vajadust ja teisi sotsiaalseid küsimusi, kusjuures osa valitsuse esindajaist

ja tööandjate esindajad peaaegu üldiselt erinesid töölisesindajate seisukohtadest.

Koosolekud peeti rahvasteliidu uues ja ruumikas rahvaste palees, kus kõik kohad on varustatud telefoni kuuldeklappidega, mille kaudu antakse edasi samal ajal, kui kõneldakse, ka tõlked, nii et kõnesid võis kuulata peale prantsuse ja inglise keele ka hispaania ja saksa keeles. Kõnelda võib iga esindaja oma emakeeles. Nii kõneldi ka hispaania ja tšehhi keeles.

Töökonverentsil peetud kõned ja arutelud olnud küsimused sisaldavad niipalju tähelepanu väärivat materjali ka Eesti tööliste, et neid küsimusi tuleb eraldi käsitleda.

Suurest ülekaalust, mis küsimuslehtede hääletamisel poolt oli, võib järeldada, et mitte ainult töölised, vaid ka osa valitsusi peavad vajalikuks nende küsimuste lahendamist rahvusvahelises ulatuses. Kutsehariduse levitamine, mille vajadust tunnustavad ka töösturid — tööstuse ja majanduselu arengu huvides, leiab ikka enam valitsuste poolt tähelepanu. Jõuvankrite juhtide ja nende abiliste töö- ja puhkeageg tuleb otsustamisele, et kõrvaldada neid tervistapvaid ja õnnetusi tekitavaid töötingimusi, kuhu on asetatud praegu nendes riikides, kus vastavad töökaitseseadused veel puuduvad, auto- ja teiste liiklemisvahendite juhid. Tööaja lühendamine on vältimatu: osa riike on juba

kehtima pannud 40—44-tunnilise tööädala ilma rahvusvahelise konventsioonita. Et ka need riigid, kes sellepoolest ja sotsiaalselt on maha jäänud, seadusandlikul teel tööliste tööaega lühendaksid, selleks on tarvilik konventsioon, mille vastuvõtmine, kui maailmarahvus suuremaid muudatusi ei tule, näib kindel olevat. Konventsioonid viiakse siis ellu riikide seaduseandlusega, mis võtab aega. Nii ei ole nende küsimuste otsustamisel tulemusi veel aasta-paari pärast, kuid siiski lähemas tulevikus. Nagu Washingtonis vastuvõetud konventsioon 8-tunnilise tööpäeva kohta on suurel määral ellu viidud, kuigi mõnekümne aasta kestes, nii viiakse ka ellu 40-tunniline tööädal, loodetavasti lühema aja jooksul kui nõudis seda 8-tunnilise tööpäeva ellurakendamine. Muidugi on siinjuures määrav tähtsus riikide poliitilisel olukorral ja tööliikumise tugevusel.

Lõpuks olgu öiendatud, et see insinuatsioon, mis teatud vaenulistest ringkondadest, kus viha meeli segab, nende ridade kirjutaja kohta on avaldatud, ei vasta tõsioludele. Nagu eelmiselgi aastal nii ka tänavu, vastavalt Versailles' rahulepingule, mis sisaldab eeskirju rahvusvahelise tööorganisatsiooni kohta, esitas Eesti tööliste esindaja kandidaadi Tööliiskoda. Selleks oli tal õigus ja kohustus. Seda õigust tunnustati Eesti valitsuse poolt, aga ka rahvusvaheliselt, RKL-u sekretariaadi poolt. Proteste võib igaüks sepitseda ja saata, kuid need ei anna siis tagajärgi, neil puudub tõsine ja õigustatud alus.

Kaks protesti, mis tulid, jäeti tähele pannemata — sest nad ei leidnud vastuvõtmist. Tööliste esindaja mandaatkomisjonis Jou-

haux oli tähendanud, et töökonverentsil on tähtsamatki teha, kui ühe maa sisemisi int-riige arutada. Neis protestides rõhutatakse, et tänavusele töökonverentsile olevat tulnud saata Eesti tööliisindajana kapten A. Gustavson, kes teatavasti on laevajuhtkonna organisatsiooni esimeheks.

Kuna nende ridade kirjutaja oli töökonverentsile saadetud vastavalt Versailles' rahulepingu eeskirjadele ja tööorganisatsiooni kokkorradele, siis võis ta ka sellest osa võtta, ilma et tema volituste juures oleks tööliisgruppis või üldkoosolekul kaheldud, ja ilma, et tööliisgrupp neid proteste üldse oleks vajalikuks pidanud arutuselegi võtta. Mis puutub sellesse, et nende ridade kirjutaja olevat olnud tööliisgruppis isoleeritud, siis kui see nii oleks olnud, ei oleks ta saanud osa võtta RKL-u elukoosolekust, järelikult on siin tegu teatud tegelaste sihilikkusega.

Mis puutub aga asjade sisusse, siis nende ridade kirjutaja ei ole nii tagasihoidlik, et ta ennast peaks tööliiskonverentsist osavõtmiseks vähem õigustatuks kui neid, kes seal seni on käinud, ja seda, keda „protesteeri-jad“ tänavugi soovitasid. Nende ridade kirjutaja on siiski sotsiaalküsimustega üle 25 aasta tegelnud, neid käsitlenud ja propageerinud, on vastavate organisatsioonide tööst ja tööliste võitlustest osa võtnud. Kui seda kõike ei taha ta tänapäeva vihaenlased tunnustada, siis ei ole sellel veel tähtsust. Sama lehe veergudel, kus nüüd küllalt halvustavaid lauseid ei leita minu mahategemiseks, on varem ka küllalt hindavaid ja ülistavaid kirjutusi avaldatud — ka nüüdsete mahategijate poolt. See aga tõendab, et sealpool ei olda õiglased aga otsekoheised.

860.000 tööliste juht jutustab kutseühingulise liikumise tähtsusest

Rootsi kutseühingute keskliidu esimees August Lindberg viibis hiljuti Eestis peetud 5. Põhjamaade haridusnädalal, mille puhul võimaldus kuulda üht ja teist praegusest rootsi kutseühingulisest liikumisest. August Lindberg toonitas, et moodas ühiskondlikus korras on kutseühingud hädavajalikeks osaks. Meie ei oskaks kujutleda olukorda Skandinaavia ilma kutseühinguteta. Kutseühingud on seal sotsiaalse edu pandiks. Kutseühingute vajadust on tunnustatud kõikjal. Diktatuuri-riikides püütakse töölistele luua kutseühingute asemele ersatsorganisatsioon, et nende abil tõmmata tööliste tähelepanu oma elulistelt küsimustelt mujale.

Eestis viibides oli võimalus tutvuda ka Eesti tööliikumisega ning selle raskustega. Skandinaavia tööliste elutase on ju, nagu kõigile teada, tunduvalt kõrgem. Välismaalaste ja eestlaste poolt on püütud selgitada Rootsi tööliste kõrgeid palku ja paremaid elutingimusi rahuliku ajaloolise arenguga ja looduslike rikkustega. Muidugi on siin oma osa tött, kuid tööliste palgad pole mitte seepärast tõusnud praegusele tasemele, et rootsi töö-

andjad ise tööliste palku alati tõstaksid. Rootsi kutseühinguline liikumine 40—50 aastat tagasi on teinud läbi kõik samad raskused, mis teiste maade tööliikumine. Käesoleval aastal, 5. augustil, pühitseb rootsi kutseühingute keskliit oma 40. aastapäeva. Nelikümmend aastat on olnud rootsi töölistele täis pidevat võitlust oma olukorra parandamise eest. Selle aja jooksul on peetud tuhandeid streike ja keskliit on maksnud streigitõetust 113.388.000 kr. Kutseühingulise keskuse asutamise mõte sai alguse n.-n. Göteborgi skandinaavia tööliste kongressist. 1898. a. oli 50.000 kutseühinguliselt organiseeritud töolist. Sajandi vahetusel oli keskliidu liikmete arv 37.523. Rootsi töölistel tuli teha läbi suurstreik oma liikumise kindlustamiseks ja tööandjate kutseühingute tunnustamisele painutamiseks. Sellest ajast peale on Rootsi kutseühinguline liikumine sammunud järjekindlat tõusuteed. Praegusel silmapilgul on Rootsi keskliidu liikmete arv 860.000. See tähendab, et 21% kõikidest 15—60-aastastest rootsi kodanikest on kutseühingute liikmed. Mõningatel tööstusaladel on saavutatud juba kõrgtipp, millest enam

pole võimalik edasi minna sel lihtsal põhjusel, et kõik töölised on juba organiseeritud. On aga veel alasid, kus organiseerimise aste on nõrgem ja seal toimub praegu alatine uute liikmete juurevool. Erilist rõhku püütakse panna maa- ja metsa- ning parvetustöölise organiseerimisele. Samasugune nähtus esineb ka teistes Skandinaavia maades. Daani kutseühingute keskliidu liikmete arv on 450.000, Norras 340.000 ja Soomeski näitab liikmete arv alatist tõusu. Aasta vahetusel oli Soome keskliidu 64.384 liiget, kuid nüüd võib see tõusta ligi 70.000-le.

Tugevate kutseühingute tõttu on nad oma töölise majandusliku ja õigusliku olukorra kindlustanud. Töölise teenistus tõuseb keskmiselt 1—2 kroonile tunnis ja aasta-teenistused ulatuvad vastavalt elukalliduse rajoonidele 3000—4000 kroonini. Neist arvudest on muidugi madalamaid ja ka kõrgemaid palku. Kuigi elukallidus on kõrgem, siiski võib rootsi tööline oma palgast kaks korda enam tarvitada kõikides kulutuste liikides kui eesti tööline.

Rootsi organisatsioonid on rajatud täielisele vabale isetegevusele ja demokraatialle. Kutseühingulise organisatsiooni tähtsust ei pruugi Rootsis mõnel alal enam üldse selgitada. Peale vabade kutseühingute on küll olemas ka sündikalistlik kutseühinguline liikumine, kuid see keskliit oma 33.000 liikmega ei mängi rootsi ühiskondlikus elus kuigi suurt osa.

Mis puutub pagaliikumistesse, siis on Rootsis sõlmitud kõikjal kollektiivlepingud ja nende alla kuuluvad peagu kõik keskliidu liikmed. Peale selle abistavad tugevad kutseühingute kassad oma liikmeid mitmesugustel juhtumitel nädalate kaupa rahaliste toetustega. Kutseühingutel on oma tööpuuduse vastu kindlustamise kassad. Peale selle on mitmed kutseühingud organiseerinud oma tööpuuduse vastu kindlustamise kassad ümber, vastavalt sotsiaalministeeriumi määrustele. Nendele tööpuuduse vastu kindlustamise kassadele maksab riik omalt poolt teatava osa juure ja kassa valitsemise kuludeks 3 krooni aastas igalt kindlustatult. Praegu on olemas sellaseid Genti süsteemi alusel töötavaid kassasid 13, kokku 160.000 liikmega. Osa suuri ja vanu kutseühingute liite aga ei taha loobuda oma senistest traditsioonilistest korraldustest ja püsib iseseisvana edasi, kuid selle juures ei saa nad siis riiklikku toetust. Riiklikudel alustel töötavatest toetuskassadest maksetakse töötule aastas 120 päeva jooksul toetust, kusjuures toetuse summa kõigub 2—6 krooni vahel päevas. 1. juulist s. a. kehtimahakanud seaduse järgi saavad tööstustöölised 12 päeva puhkust, kui nad on 6 kuud ühes ja samas käitisel töötanud. Seni oli puhkuse saamine

korraldatud sadadele tuhandetele töölisele kollektiivlepingutega.

Pagaliikumistes on tööandjad õppinud tundma organiseeritud töölise jõudu ja tähtsust. Seepärast on ka tööandjad hakanud hindama kutseühinguid kui organiseerivat ja tasakaalustavat jõudu. Tööandjad astuvad alati kutseühingute läbirääkimistesse, kuna neil pole teist teed töölise töö ja palgaolude korraldamiseks. Võitlused organisatsioonide tunnustamise pärast on juba suuremalt osalt peetud. Üteldakse, et tugev kutseühinguline liikumine olevat hädaohklik ühiskonnale, kuid Rootsi on saavutanud sel alal just vastupidiseid kogemusi. Mida tugevam kutseühinguline liikumine, seda harvemateks jäävad suured streigid. Risk on liig suur nii töölise kui ka tööandjate poolt, et kerge-meelselt ja järelekaalumatuult välja astuda. Näiteks 1936. a. oli Rootsis 360.605 töölise palgavõitluses, kuid tervelt 94,3% töötülide haaratud töölise palga- ja tööolud korraldati vastastikuste läbirääkimiste teel. Ainult 5,7% töölisest oli sunnitud võtma ette streike ja sümptiaaktisioone või kannatas töösulgude all. Praegu on suuremaks töövõitluseks trükitöölise töösulg, mis haarab 10.000 trükitöölise eratrükikodadest, kuna ajalehed ei kuulu selle töötüli alla. Läbirääkimiste teel suhete korraldamine tööandjatega on võtnud kordkorralt suurema ulatuse. See on võimalik ka seepärast, et töösturid, samuti kui töölised, on hästi organiseeritud. Mis puutub üldse läbisaamisesse töösturitega töörahu kestes, siis on see üldiselt hea. Rootsi kutseühingute keskliidu iga-aastastel 3-kuulistel suvekursustel käib tööandjate liidu peadirektoreid loenguid pidamas töösturite organiseerimisest, selle üleandest jne. Praegu annavad mõlemad kesksorganisatsioonid koos välja uurimust töölise palkade ja sellega seoses olevate majanduslike küsimuste selgitamiseks.

Kuna kutseühingulisele selgitustööle tuleb Rootsis võrdlemisi vähe rõhku panna, siis selle vastu tehakse aga enam sügavamalt tööliharidustööd suure arvu eriloengutega, kursustega, õpiringidega jne. Keskliidu on oma alatine kool Brunnsvikis, kus suvel korraldatakse 3-kuulisi kursusi kutseühingute stipendiaatidele, peale selle on kutseühingute koolis aasta ringi mitmesugused kursused, mis korraldatakse erikutseühingute liitude poolt oma liikmetele, et põhjalikumalt käsitleda oma eriala küsimusi.

Kutseühingute tugev majanduslik alus rajaneb liikmemaksudele, mis ulatuvad nädalas umbes 50 sendist kuni üle 2 krooni. Töölised tasuvad liikmemakse nurisemata, sest nad teavad, et ilma rahadeta ei suudeta midagi teha, ja et nende perenaiste turukorv oleneb kutseühingu jõust.

Milleks vajame Tööliskoja esindusi

Tööliskoja esinduse loomine on vajaline selleks, et töölisvanemad saaksid pida; tihedamat sidet omavahel ja oma üleriikliku keskusega — Tööliskojaga.

Töölisvanematel lasub praegu ääretult suur vastutus ja töökoorem töölise asjade ajamisel. Tööandjad püüavad töölisvanemaid kiusata ja neist

lahti saada. On selge, et selles olukorras on vajaline töölisvanemate ütehooldmine ja kontakt niihästi igas tööstuslinnas kui ka üle riigi. Kui töölisvanemad on koondatud koja ümber, see annab nende tegevusele ja nende seisukohtadele kaalu juure.

Esinduse ülesanded jagunevad kolme ossa:

1) Esindus on töölisvanemate kohalikuks keskuseks. Ta aitab töölisvanemaid ja töölisnõukogusid nende tegevuses, püüab hoolitseda selle eest, et töölisnõukogude aktsioonid areneksid omavahelises kontaktis, kutsub kokku töölisvanemate koosolekuid ja nõupidamisi, korraldab kursusi ja loenguid töölisvanemaile. Eriti oleks tema ülesandeks võitlus tööandjate kallaletungide vastu töölisvanemate õigustele ja tegevus töölisvanemate omaabi korraldamisel vallandamiste puhul.

2) Üheks tähtsamaks ülesandeks, mis puudutab vahetult kõiki töölisi, on juriidilise nõu andmise korraldamine.

3) Esindus võtaks osa koja tegevusest tööliskonna esindamisel riigivõimu ees. Ta teeks ettepanekuid Tööliskojale mitmesuguste küsimuste käsilevõtmiseks; võtaks osa kojale seisukohavõtmiseks saadetud ja koja poolt algatatud seaduseelnõude jne. arutamisest. Peale selle oleks ta esitanud kandidaate asutusse, kus on ette nähtud koja kohalik esindus.

Tööliste huvide kaitsmine ja tööliste olukorra parandamine nõuab nii palju tööd ja pingutust, et siin jätkub tööd nii koja esindusele kui ka kutseühingule. Kui aga esindus jääks teostamata, siis jääks tegemata ka suur osa tööst, mis langeb tema peale. Samuti jääks siis puudulikuks kohalike tööliste kontakt Tööliskojas, mis on praegu tööliste ainsaks valitud keskuseks.

Omavalitsuste tööliskonna seisukord*)

A. Petrov.

Omavalitsuste ettevõtteis ja töödel töötavate tööliste üldarvu kohta puuduvad täpsed kokkuvõtted. Olemasolevail andmeil aga nende arvu võib arvata 5000—6000 töölisele. See moodustab meie suur- ja kesktööstustes töötajate üldarvust ligi $\frac{1}{10}$. See arvu muutub küll hooajatöölise arvel, kuid toodud arvu võib siiski arvestada kui alatiselt omavalitsuste töödel töötajate arvu. Nende töölise olukord väärub veel ka seetõttu erilist selgitust ja tähelepanu, et nad ei tööta erapere-mehe kasu, vaid ühiskonna kasu huvides. Nende tööst ei saa profiiti üksik isik või isikud, vaid see läheb vastavas omavalitsuses elutsevate kodanike heaolu, tervishoiu, hariduse, sotsiaalsete, hoolekande jne. tarviduste rahuldamiseks.

Loomulik järeldus siit, et nende töölise üldine olukord peaks olema ka tunduvalt parem eratööstustes töötavate töölise olukorrast.

Kahjuks puuduvad ametlikud statistilised andmed omavalitsuse töölise olukorra kohta. Kaudsetest andmetest aga selgub, et Eesti omavalitsuste töölise olukord üldiselt ei erine Eesti tööliskonna praegusest üldtasemest. Eriti palga osas on see pigem alla keskmise suur- ja kesktööstuse palgatasemest.

1937. ja 1938. a. lihttöölise tasud meestel olid Tallinna linna käitisis 21—25 senti tunnis, naistel — 19—25 senti, ametmeestel 32—52 senti. Samal tasemel või veidi madalamad olid ka teistes omavalitsustes töölise palganormid. Andmete keskmise järgi

oleks palgad lihttöölisel, meestel, 24,3 senti ja naistel 20,4 senti tunnis. Ametmeestel keskmiselt 38—39 senti tunnis.

Kui neid arve võrrelda suur- ja kesktööstuse kohta ilmunud statistiliste andmetega, siis näeme, et palgad on madalamad.

Seda vahet võivad küll vähendada mõne omavalitsuse poolt maksetavad perekonnaabirahad ja muud tasud, kuid ka nende kaasarvamine teeks välja vaid 3—3,5% suurenemist.

Omavalitsuste töölise palgataseme kujunemisest annab kõige selgema pildi suurima omavalitsuse — Tallinna — töölise palgatase, sest oma ligi 2000 töölisega on tema määravas osas teiste omavalitsuste seas.

Kriisiaastail vähendati kõikjal, samuti ka omavalitsuste töölise palku. Tallinnas vähendati vastava linnavolikogu otsusega ja sellele järgnenud uute töötasude normide kehtimapanekuga töölise palganorme 10—30 protsendi võrra.

Kriisile järgneva majandustõusuga kaales üldine elukalliduse tõus. Ametlikel andmeil 1937. a. elumaksumuse üldindeksi tõus, võrreldes 1935. a. keskmisega, oli 25%, kusjuures toitlusindeksi tõus oli 32%. Loomulikult pidid tõusma ka palgad.

Erakäitiste töölised, asudes palgavõitluse teele, suutsid oma palgataset osaliselt küll kokkulepete, küll töötülide lahendamise komisjoni ja isegi vähestel juhtumitel streigi kaudu viia tasakaalu tõusva elukallidusega. Omavalitsuse töölised, eriti Tallinna linna töölised, ei ole ka siin saavutanud neid tulemusi.

*) 5. ja 6. juunil 3. üleriikl. omav. teenijate kongressil peetud referaadis avaldatud seisukohtade kokkuvõte.

Tallinna tööliste kutseühingud ja tööliste nõukogud pöördusid linnavalitsuse ja volikogu poole mitmekordselt ettepanekutega vähimalt kriisiaegsete vähendamiste kaotamiseks. Kõik need nõudmised jäid rahuldamata, välja arvatud mõningad lasteabiraha normide muutmised ja suurendamised. 1937. a. muutus olukord sellaseks, kus suure elukalliduse tõus ja linnavalitsuse vastutulematuse tagajärjel töölinnõukogud kõigis linnakäitises alustasid töötuli.

Töötulide lahendamise komisjon pidi kõigis nendes töötulides tunnistama, et töölistel on õigus, kuid arvestades olukorda ei saanud komisjoni otsus rahuldada tööliste nõudmisi, vaid piirdus 5—10% palga tõstmisega.

Neid otsuseid ei saa seepärast hinnata reaaltulemuste, vaid sotsiaalpoliitiliselt seisukohalt. Nende otsuste reaaltulemusi vähendas asjaolu, et on tegemist omavalitsusega, kel on valitsusasutustes suurem mõju ja kellest arvatakse, et ta siiski õiglasemalt toimib kui eraettevõtjad. Asjaolustik aga näitas omavalitsuse ebaõiglast palgapoliitikat ja kokkuleppe tahte puudumist tööliste õigustatud nõudmistele rahuldamiseks. Selle tagajärjel loomulikult oleks pidanud Tallinna linnavalitsus ja vastavalt ka teised omavalitsused võtma oma suhtumist tööliste olukorra parandamiseks revideerimisele ja sellest vastavad järeldused tegema. Vastupidiselt sellele aga töötulide lahendamise komisjoni otsusele esitati kaebus riigikohtusse, mis jäi tagajärjeta. Veelgi enam, komisjoni sundotsust ei täidetud, millele järgnes kohtuprotsess kriminaal-korras. Siin nähtub juba selgesti, et meie omavalitsuste paljude tegelaste juures ei ole seda mentaliteeti, mis on eelduseks kokkuleppe tahtele ja sotsiaalsele rahule. Töölikond on seda head tahet ilmutanud ja ainult äärmisel juhul kasutanud seaduslikku teed, alustades ka otsustele, mis küll reaalselt olukorda oluliselt ei parandanud.

Sellepärast on ka omavalitsuste tööliste palgatase madalam kui erakäitistes. Töölised on kahjuks suuremaid lootusi pannud omavalitsuste vastutulekkusele ja vähem kasutanud teisi vahendeid oma õigustatud nõudmistele rahuldamiseks. Sellane olukord ei võiks edasi kesta. Omavalitsuste juhtivad isikud peaksid eeskujuks olema niihästi seaduste täitmistele kui ka sotsiaalse õigluse arvestamisel palgaolude parandamise küsimuses.

Ka teistes küsimustes, peale palgaolude parandamise, on vajaline omavalitsuste suurem vastutulek töölistele.

Majanduse tõusuaegadel, kus meil isegi välitöölisi sisse tuuakse, leiavad aset omavalitsuste avalikud tööd talvekuudel, kus töölised töötavad alandatud palganormidega, mehed 18—20 sendiga, naised 12—16 sendiga tunnis.

Omavalitsuste poolt antakse rida töid välja allettevõtjatele, eraettevõtjatele, mistõttu väheneb omavalitsuste tööliste arv. Need allettevõtjad püüavad vabaneda haigekassa ja muudest sotsiaalkindlustuste kohustustest, milleks on küllaldasid näiteid Tallinna linnas.

Omavalitsused peaksid suutma ja oskama

oma töid ise teha ja korraldada ilma vahe-talitusteta.

Olgugi et mõned omavalitsused osale töölistele annavad 13 tööpäeva palgalist puhkust, siiski on omavalitsusi, kes üldse töölistele puhkust ei võimalda või sellest mööda pääsevad tööliste rakendamisega avalikele töödele. Palgalise puhkeaja ühtlaste aluste kindlaksmääramine ei võiks raskusi tekitada, sest on olemas vastavad omavalitsuste liidud. Omavalitsused kui rahva tervishoiu eest hoolitsevad asutused ei võiks siin karta „erisoodustuste“ tegemist oma tööliste tervise huvides, vaid peaksid alammäärana kõigis omavalitsusis kehtima panema 13 tööpäevalise palgalise puhkuse.

Ka peale puhkuse peaksid just omavalitsused olema eeskujuks tööliste tervishoidlike tingimuste alal. Tööruumid, töökohad peaksid kõigiti vastama tervishoidlikele nõudeile. Liigse mustuse, külmetuse, märjakssaamise jne. eest kaitsmiseks peaks omavalitsuste kull antama töölistele vastav varustus.

Hädavajalisemaks osutub tervishoidlike elukorterite muretsemine, mis korteriüüri kalliduse ja madalate palkade juures ei ole töölistel endal võimalik.

Mitmetes omavalitsuste poolt ehitatavates majades on aga üürihinnad peaaegu võrdsed eramajade üürihindadele. Seega on ka need korterid omavalitsuste töölistele kättesaamatud. Omavalitsuste poolt ellukutsutatavate ehitusühingute osamaksud on väga suured ja need tuleb korraga tasuda, seega on töölistel nendest osavõtt võimatu. Kui omavalitsused tahavad eeskätt oma tööliste korteriolusid parandada, siis nad peaksid võimaldama nende poolt ehitatavates majades töölistele kortereid, millele hind ei võiks olla suurem kui 20% palgast, ühtlasi võimaldades töölistele odavaprotsendilist pikaajalist ehituslaenu. Tehniline areng seab üles uusi nõudmisi ka tööliste suhtes. Nende täitmine vajab teadmiste ja kutseoskuse täiendamist. Seda peaksid omavalitsused võimaldama oma töölistele tasuta.

Kõigi loeteldud ja paljude muude küsimuste käsitlemine, otsustamine ja korraldamine, eriti aga nende otstarbekas elluviimine, võib sündida vastastikusel arusaamisel ja tahtel kokku leppida ühiseil alusel võrdsete pooltena. Selleks on meil kehtiv ka kollektiivlepingute seadus.

See seadus ei ole seni leidnud suuremal määral kasutamist. Siin peaksid omavalitsused kui demokraatlikud asutused sammuma esirinnas ja püüdma sõlmida ühislepinguid.

Ühislepingud vajavad aga ka hästikorraldatud ja organiseeritud töölikonda, seepärast omavalitsuste tööliste organiseerimine omab suure tähtsuse. Uus seadus võimaldab töövõtjate organiseerimist „kutseala või töoharu alusel“. Kutsealade järgi omavalitsuse tööliste organiseerimine ei ole mõeldav.

Parimaks mooduseks osutub siin, et omavalitsuste töölistel tunnistatakse ühes töoharu töötavaiks ja nendele võimaldatakse koondumine ühisesse kutseühingusse. Siin vastavad võimud arvatavasti loevad omavalitsuste töölistele ühes tööstusharus töötajaks.

Olukord käitises märtsi-mai kuudel

Järjekordselt mai lõpul koja valijaile saadetud küsimustikud annavad ülevaate käitiste ja töoliste olukorrast märtsis, aprillis ja mais.

Küsimustike andmed haaravad 67 käitist 15911 töölisega.

Käitiste üldine olukord: 57 vastust märgivad üldise olukorra rahuldavaks. Olukord on aruande perioodil (märts-mai) halvenenud metallitööstuses, kus 7 vastusest 6 märgivad „Arba's“, „A.-S. Siegelis“, G. ja H. Lellepis ja Riigi Sadamatehastes osalist tööpuudust.

J. Ratniku met.-tööstuses tööd äärmiselt vähe. V-d Kimbergi juures enamus töölisi töötab 6 t. päevas. Samuti on tööd vähe A.-S. Lutheris ja „Riolas“. „Sirena“ töötab osakondade viisi 3—6 päeva nädalas.

Palgaolud: Palgad aruande perioodil näitavad tõusutendentsi. (Palga tõusu märgivad 66 vastusest 29). Alljärgnevas tabelis toome tunnipalga maksimumi ja miinimumi vastavate tööharude järgi, näidates ühtlasi töoliste ja ka vastajate arvu.

Tööharu	Tallinn						Provintsis					
	Käitiste arv	Töoliste arv	Lihttöölised		Oskustöölised		Käitiste arv	Töoliste arv	Lihttöölised		Oskustöölised	
			M.	N.	M.	N.			M.	N.	M.	N.
Mineraalide töötlemine . . .	—	—	—	—	—	—	2	1354	25—31	18—19	35—41	23
Metallitööstus	4	823	20—40	18—35	30—59	—	3	229	25—30	—	30—45	—
Keemiatööstus	1	175	39,6	23,8	56,6	36,0	1	45	31	20	32	—
Nahatööstus	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nakstiitööstus	4	1861	20—30	18—26	24,5—66	21—41	5	1371	16—31	15—26	30—40	25—37
Saeveskid	—	—	—	—	—	—	6	525	25—35	17—24	30—44	20—23
Tekstiiltööstus	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Mööblitööstus	2	1619	27—30	22	45	32	—	—	—	—	—	—
Paberitööstus	—	—	—	—	—	—	1	274	23—26	21—22	27—52	19,5—30
Põlugaafiatööstus	—	—	—	—	—	—	1	123	26	16	50	31
Jahu- ja leivatööstus	1	185	32,5	20	40	—	1	23	25—35	15—16	80—110	—
											kr. kuus	—
Maitseainetetööstus	2	124	25—32	18—23	—	—	—	—	—	—	—	—
Ölle- ja kar.-jookide tööst.	—	—	—	—	—	—	2	112	25—30	17—22	28—40	20
Jalanõudetööstus	—	—	—	—	—	—	2	88	37,5	12,5—25	37,5—56	19—31
Ehitustööstus	5	1442	21—28	17,5—21	25—46	20—23	5	1229	21—35	16—20	25—40	—
Elekter, gaas	1	368	27,5	25	44	26	2	72	27—30	20	31—40	—
Transport, side	3	751	15—26	22—25	38—53	25—28	2	240	15—32	15—23	19—43	23
Põlevikvitööstus	—	—	—	—	—	—	3	2812	25—37	20—23	27—55	—
Jahu- ja saeveskid	—	—	—	—	—	—	4	208	20—28	15—20	25—40	18—20

Muudatusi töoliste palkades: 37 käitises palkades muudatusi ei esine, samuti ei ole palku üheski käitises otseselt alandatud. Küll aga vähenes mõnes käitises palga arvestamisaluste muutmisega töoliste teenistus. Palku tõsteti järgmiselt: A.-S. Järvakandi tehaste klaasitehases ja saeveskis 6%. Palga alamäärasid tõsteti: meestel 25 ja naistel 18 sendini tunnis, A.-S. „Siegelis“ 1. VI alates 1—15% palga suuruse järgi (vähemalgalistel rohkem), „Tehnikas“ 1—3 senti tunnis, J. Ratniku met.-tehases 2—4 s. tunnis, Tartu pudreti-vabr. maist alates naistel 3 snt. tunnis, Keila villaketr. ja kud. vabrikus 1—10%, „Estonias“ 30 töölisele 1—2 senti tunnis, Hiiumäe-Kärdla kalevivabrikus 1. VI alates 5%, E. Metsatööstuse Tartu lauatehases osale töölisele 1—5 snt. tunnis, A. ja M. Univeri saeveskis 2—3 snt. tunnis, Fröhlingi saeveskis 1. V alates 2—5 snt. tunnis, A.-S. „Koilis“ 1. IV alates 2 snt. t., „Liyonia“ õlleteh. meestöölisele 2 snt. tunnis, A.-S. A. Le Coq'is Tartus naistööliste 15 snt. päevas, Tartu ehitusosak. käitises alatistele hooajatööliste 16. V alates 1—3 snt. tunnis, Rdt. 3. liini jsk. üksikuile töölisel 8 snt. päevas, Viljandi eh.-osak. käitises lihttöölistel 3 snt. tunnis, Tartu eh.-osak. käitises 10—12%, Tall. Elektri ja a. m. a. s. 58 töölisel 1. V alates 2—22 senti tunnis, O.-Ü. „Moo-

toris“ osal töölisel 2—4 snt. tunnis, „Roolis“ 2—3 snt. tunnis, Tartu telefonivabr. osale töölisele 1—2 snt. tunnis, „Kohtla-Järve“ töötülide lah. kom. sundotsusega 15. V alates 5%. Gold-Fields'is 1—5 snt. tunnis ja 5—10%, Kütte-Jõus töötülide lah. kom. sundotsusega 1. IV alates 69 töölisele 5—8%, Viljandi sae- ja jahuveskis alates 1. maist 2 snt. tunnis ja P. Puusepa jahuveskis 1. maist 10—20%.

Tööliste arvu muutusi: Märtsi-mai kuudel on Tallinna käitistesse töölisi juure tulnud: tekstiiltööstusesse 8, ehitustööstusesse 201, elektritööstusesse 108 ja transporti, sidosse 87 — kokku 404. Samal ajal oli töölt lahkunuid 579. Suurim lahkunute arv oli tekstiiltööstuses — 210; ehitustööstuses 174, mööblitööstuses 78; metallitööstuses 37. Teistes tööharudes kõigub lahkunute arv 8—20 vahel.

Provintsis on juure tulnud töölise arv 659, sellest langeb suurem osa kaevanduste arvele, nimelt 545. Mineraalide töötlemises (klasiivabr. jne.) juuretulnuid on 60, teistes tööharudes 3—13.

Töölt lahkunuid oli 315. Sellest suurem osa, nagu Tallinnas, kuulub tekstiiltööstusesse — 153, siis kaevandustes 114; teistes tööstusharudes vähem — 2—9. Seega on aruande perioodil töölise arv Tallinnas 175 võrra vähenenud, provintsis aga 344 võrra suurenenud.

Töölt lahkunute hulgas oli vallandatud: Tallinnas: Oskamatuse tõttu 2, töövähese tõttu 195, vastuolude tõttu tööandjaga 6 ja muudel ning vastajale teadmata põhjustel 15 — kokku 218. Omal soovil lahkunuid oli 361.

Provintsis: Oskamatuse tõttu 7, töövähese pärast 261, vastuolu tõttu tööand-

jaga 5 ja muudel ning vastajale teadmata põhjustel 9 — kokku 287. Omal soovil lahkunuid oli 33.

Sotsiaalseaduste ja -määruste täitmise alal näib olukord olevat paranenud, sel alal aruandeis ainult 2 märgivad väärnähteid. Olukord kutseühingulises organiseerimises on eniselt väga nõrk.

Ühislepingud

Ilmar Rebase raadioloengu kokkuvõte.

Kapitalismi areng seoses tehnika edusammudega ja areneva tööjaotusega viis reas maades tööstuse kiirele arengule. Ikka enam ja enam kasvas massiline toodang ja ikka enam ja enam vajas tööstus alatist tööjõudu, tööjõudu, millel ei olnudki, nii nagu see on käsitööstuses, lootust saada iseseisvaks meistriks, tööjõudu, kes oli määratud jääma palgatööliskonnaks eluksajaks. See palgatööliskond sattus rippuvusse, sõltuvusse ettevõtjast. Viimased omavad tootmisvahendeid, esemeid, mille kaudu töötav inimene saab rakendada oma tööjõudu ja millised on vajalikud tööks. Tootmisvahendid, mis ei kuulu töötavale inimesele, vaid ettevõtjale, tõmbavad ligi tööjõudu. Tööjõudu omajad peavad pöörduma, et võida elada, ettevõtjate, tootmisvahendite omanike poole. Muidugi ei ole selleks keegi õiguslikult kohustatud, juriidiliselt on siin tegu vaba kokkuleppega, ühiskondlikult osutub aga töövõtjate pöördumine tootmisvahendite omanike poole siiski paratamatuks. Töölepingu vabadus on parimal juhul vaid vabadus valida endale tööandjat.

Kuna töövõtjail ei ole ühiskondlikult ega majanduslikult teist võimalust kui pakkuda oma tööjõudu tootmisvahendite omanikele, s. t. ettevõtjatele, siis tegelikult saavutavad tootmisvahendite omanikud, ettevõtjad, käsutamiseõiguse tööjõu suhtes, tööjõud ja tööline satub rippuvusse tööandjast. Omandiõigus ei anna mitte ainult õigust kasutada esemeid, vaid ka õiguse juhtida inimesi, s. t. toob endaga kaasa tööliste majandusliku rippuvuse tööandjast. Töötav inimene ei ole enam oma liigutuste isand, vaid tema liigutused, töö kiiruse ning kestuse määrab ettevõtja. Sealjuures tööandja ei ole

seotud mingisuguste kitsenditega ja normidega. Kõik oleneb tema tahtest ja vabade tööliste hulgast tööturul. Tööandja püüdeks oli määrata töötingimused võimalikult nii halvad kui see vähegi võimalik. Vabu töölisi oli alati niipalju, et tööline ei võinud keelduda tööle minemast, ei saanud vastu panna tööandja meelevallale, ei suutnud kuidagi piirata tööandja majanduslikku ülevõimu.

Kogu sellane olukord tõi endaga kaasa tööliskonna elatuse kindlusetuse.

Selgus, et töövõtjate meeleheitlik olukord vajas riikliku võimu vahelesegamist. Ei õnnestunud sotsiaalselt probleemi lahendada ei heategevuse ega muude seesuguste katsetuste kaudu. Riik pidi sotsiaalseaduseandlusega vahele astuma. Riigi ülesandeks on olnud kaitsta töölisi väljakurnamise vastu ettevõtjate poolt.

Kuid ka riiklik vahelesegamine sotsiaalse probleemi lahendamiseks ei ole küllaldane, vaid on vajalik ka tööliste omaabi oma olukorra parandamiseks.

Tööliste organisatsioonid, kutseühingud, ongi need, mis tegelikult püüavad teha tõkkeid tööandjate vabale mängule töösuhete korraldamise alal. Oma arvulise ja ainelise tugevusega püüavad nad üksiku tööliste jõuetust majanduslikult ülivõimsa tööandja juures tõsta ning tööliskonnale majanduselus ja käitises kindlustada kaasarääkimise ja kaasaotsustamise osa. Kutseühingute püüed on majanduselu demokraatiseerida, s. t. vabastada töölisi tootmisvahendite omaniku-ettevõtja ülevõimu alt ja luua ka töölistele võimalusi kaasa rääkida tootmisvahendite suunamisel. Niiviisi kujuneb lahendus kaas-aegsele sotsiaalsele probleemile, lahendus, mille vabad, organiseeritud ühis-

kondlikud jõud ise leiavad ja ellu viivad, kuna riigivõim ainult siis vahe-
talitajana vahele astub, kui tööandjate
ja töövõtjate organisatsioonid ei ole
suutelised lahendusele jõudma.

Kui siiani tööandja arvestas vaid
üksikut töölist ja sõlmis sellega lepin-
guid palga ja töötingimuste kohta, siis
nüüd astuvad üksiku tööliste asemele,
nagu öeldud, tööliste organisatsioonid
ja üksiklepingu asemele kollektiivlepin-
gud, ühislepingud, millised korruga
haaravad hulka töölisi ja tööandjaid
ja üldiselt palga- ja töötingimused kind-
laks määravad. Seesugused lepingud,
ühislepingud, on nagu seadused, mille
eeskirjad on kõigile asjaosalistele si-
duvad ja mille paremus riiklike sea-
duste ja eeskirjadega võrreldes seisab
selles, et need seadused, ühislepingud,
on loodud poolte isetegevuse läbi ja ar-
vestavad kõigeküljemalt ja võrdse-
malt poolte huvisid.

Ühislepingute areng on täis tera-
vaid ja raskeid võitlusi. See on kest-
nud aastakümneid ja kestab veel täna-
päevalgi. Esmalt tuli sundida tööand-
jaid selleks, et nad ei takistaks töölisi
astumast oma organisatsioonidesse,
kutseühingutesse, et tööandjad tunnis-
taks kutseühinguid, astuks viimastega
läbirääkimistesse töö- ja palgatingi-
muste üle, ja lõppeks, et nad sõlmiks
selle kohta kokkuleppeid, ühislepinguid.
Tuttav on tööandjate väide, et nad ei
taha midagi tegemist teha kõrvalseis-
jatega, kutseühinguga, nad ajavad asju
oma töölistega vahetult. Kuid tööstus-
maade kutseühinguline liikumine mur-
dis raskete võitluste kaudu viimaks
tööandjate vastupanu ja surus töösu-
hete korraldusse ühislepingute põhi-
mõtte. Vastamisi ei seisnud nüüd enam
üksik tööline ja tööandja, kes oli töö-
lisest alati tugevam, vaid organisat-
sioonid, kusjuures ka tööliste organi-
satsioon sai mõjuvalt kaasa rääkida
töösuhete korraldamisel, nii nagu see
demokraatlikus korras teisiti ei olegi
mõeldav. Kutseühingute tugevad kas-
sad sealjuures asetisid tööandjate ma-
jandusliku ülekaalu vastu.

Oli ühisleping sõlmitud, siis pidi
tööandja selle eeskirju silmas pidama
ega võinud tööliste töö- ja palgatingi-
musi üksiklepingu määrata halve-

maid, kui see oli ühislepingus tähenda-
tud. On kollektiivleping sõlmitud, siis
ühelgi töölisel ei tarvitse tunda muret
palga ja teiste töötingimuste pärast.
Ta ei tarvitse väriseda kõigkvõimsa töö-
andja ees. Ei pruugi parema palga
saamiseks kulutada kontori uksti jne.
Ühislepingu juures ei saa tööandja ka-
sutada üksiku tööliste nõrkust.

Ühisleping eeldab tugevat kutse-
ühingut. Kutseühingu olemasoluta ei
ole mõeldav ühislepingu saavutamise
ega ka selle täitmise järelevalve. See-
pärast ühislepingu saavutamise püüde-
le peab eelnema tugev organiseerimise-
töö kutseühingutesse.

Peaaegu kõikjal, kus ühislepingud
tarvitamist leiavad, on antud ühislepin-
gute kohta erilised seadused. Ka Ees-
tis on kehtiv eriline kollektiivlepingute
seadus, mis juba 1929. aastal antud
Riigikogu poolt ja ilmunud RT 33—
1929. a.

Eestis ei ole töölisel ühislepinguid
kuigi nimetamisväärsel hulgal saavuta-
nud. Ometi ei ole Eesti töölistele ühis-
lepingute mõte siiski võõras. Terves
reas palgavõitlustes, eriti 1935. a. ja
1936. a. on ka nõudmisi ühislepingute
järele üles tõstetud.

Ühislepingu sisuks võivad olla kõik
üksimused tööliste ja tööandja vahe-
korra alalt. Ühislepinguga kohustub
tööandja käitlema töölisi sel viisil, nagu
selles on ühislepingus kokku lepitud.

Ühislepingu tähtsus seisab tema
jõus, mis on suurem kui on seda üksik-
töölepingute jõud. Nimelt kõik üksik-
töölepingute eeskirjad, mis on vastuolus
ühislepingu eeskirjadega, loetakse tü-
histeks. Ainult siis, kui üksiktöö-
lepingus on ette nähtud soodsamad tin-
gimused töölistele kui ühislepingus tä-
hendatud, jäävad need jõusse.

Ühisleping kaitseb isegi töölist te-
ma enda vastu. Kuigi tööline tahaks
ja oleks nõus sõlmima töölepingut hal-
vematel tingimustel kui see on ühis-
lepingus ette nähtud, ei või ta seda te-
ha, sest seesugused kokkulepped on
tühised.

Kuid vähe sellest, et ühislepinguga
vastuolus olevad kokkulepped üksiktöö-
lepingus on tühised, neid üksiktöölepin-
gute tühiseid eeskirju asendavad auto-

maatselt, seaduse jõul, ühistepingu vastavad eeskirjad. Selle läbi on kindlustatud tööliste olukord. Sest kuigi ühisteping tühistaks temaga vastuolus olevad üksiktöölepingud, muutuks üksiktööleping sel juhul sisutuks ja tühiseks, kui midagi muud tema asemele ei astuks.

Kui kollektiivlepingute seadusega antud õigusi ei ole töölisel veel seni suutnud nimetamisväärselt ellu rakendada, siis ei tule mitte unustada, et oma õiguste kasutamine vaeva ja pin-

gutusi nõuab. On vaja elavat kutseühingulist organiseerimist ja töölisvanemate valimiste läbiviimist kõigis käitises, kus see võimalik. See on kindlaim abinõu seaduse elluviimiseks ja töölistele tõelikult võimaluse saavutamiseks elada ja töötada töökohas demokraatlike ja väärikate isikutena, kes ei tarvitse sõltuda tööandja meelevaldast ja heast tahtest, vaid kes kasutavad neid majanduse hüvesid, millele neil on õigus ja mida nad ise toodavad.

Ülevaade Töölistekojade tegevusest

Koja sotsiaalpoliitilised algatused ja sammud tööliste huvide kaitsel.

Töölisel ja ratsionaliseerimine. Teatavasti töötab praegu Vabariigi Valitsuse eritsusel ratsionaliseerimise komitee, mille ülesandeks on ratsionaliseerimise ettevalmistamine ja suunamine. Selle komitee tegevuse jälgimiseks ja selles tööliste ja tarbijate huvide kaitsel on töölistel seni puudunud võimalus. Töölistekoda esines nüüd Majandusministeeriumile sooviga, et koda saaks selles komitees kaoks esindajat.

Sadamatööliste registrimise korra määruse ja sadamate seaduse järgi ei ole lubatud rakendada sadamatöödele teisi isikuid peale registreeritud sadamatööliste. Tegelikult aga Pärnus rakendatakse nende töödele ka laevameeskondi. Seadusevastase olukorra lõpetamiseks astus koda vastavaid samme.

Tulumaksuvaba tulu alammäär suurendamiseks esitas koda majandusministrile vastava märgukirja, tuues ette põhjusena elukalliduse tõusu ja majandusliku käibe üldist elavnemist. Koja ettepaneku kohaselt oleksid tulud tulumaksuvabad järgmiselt: linnades ja kaevanduste rajoonis abielulistel Kr. 1200.— ja vallalistel Kr. 900.—, mujal abielulistel Kr. 900.— ja vallalistel Kr. 600.—. Kogukonnamaksust iseseisva tuluta kodanike vabastamiseks esitas koda märgukirja majandusministrile. Märgukirjas tuuakse ette, et ei ole õiglane maksustada kogukonnamaksuga iseseisva tuluta kodanikke, sest nende maks lasub niikui nii teistel iseseisva tuluga kodanikel. Selle asemel võiks tõsta kõrgema tulumaksu maksjatel kogukonnamaksu ülemäärased. Samuti oleks mõeldav kõrgema tulumaksu maksjate suhtes kaotada ka 60 aasta vanusepiir kogukonnamaksu kohustuse tekkimisel.

Tõstusõpilaste koolide tunnikavade kohta, mis Haridusministeeriumilt kojale arvamise avaldamiseks olid saadetud, arvas koja juhatus, et segaharus peaks olema ette nähtud üks tund tööõigust ja sotsiaalkindlustust ja üks tund tehnilist töökaitset ja tööstuslikku tervishoidu.

Ehitustööde käitiste tööõnnetuste vältimise ja töötervishoiu määruse kohta esitas koja juhatus oma ettepanekud Sotsiaalministeeriumile. Nende ettepanekute koostamisel kasutati alusena E. Ehitus- ja Puutööliste Ametiühingu sellekohaseid ettepanekuid, mis ühingu juhatus kojale esitas, kuna aga nendes rida küsimusi on lahiti-seks jäetud, lisandati meile ettepanekuile koja Tartu esinduse ja koja sotsiaalpoliitilise toimkonna seisukohad, et oleks tähelepanu juhitud kõigile määruses esinevatele puudustele.

Töötülide lahendamise seaduse muutmiseks esitas koda märgukirjad majandus- ja sotsiaalministrile. Märgukirjas taotletakse kutseühingutele töötülide puhul tööliste esindusõigust ja töötülide algatusõigust ning komisjonile õigust töötülide puhul tehtavaid otsuseid sunduslikult üle tööstusharu või kutseala, vajaduse korral rajooniliselt modifitseerides, panna kehtima. Küsimuse juure tuleme tagasi käesolevas numbris eriartiklis.

Töölisvanemate fond.

Silmas pidades viimasel ajal eriti levinud tööandjate kallaletunge töölisvanemate õigustele, töölisvanemate seadusevastaseid vallandamisi ja vajadust kohtuliku abi otsimiseks, otsustas viimane töölisvanemate konverents erilise töölisvanemate fondi asutamise. Sellekohase põhimääruse koostas koda ja saatis seisukoha võtmiseks töölisvanematele ja töölisnõukogudele.

Põhimääruste järgi ülesandeks on: 1) töölisvanematele ja töölisnõukogu liikmetele juriidilise abistamise võimaldamine, 2) töölisvanematele ja töölisnõukogu liikmetele abi andmine vallandamise puhul ja 3) toetuse ja abi võimaldamine töölisvanemate ja töölisnõukogude ürituste puhul, mille eesmärgiks on töölistekonna asutuste õiguste kaitsmine, uute töölistekonna asutuste ellu kutsumine ja töölistekonna asutuste mõtte ja seisukohtade levitamine.

Fondi tulud saavutatakse peamiselt töölisvanemate ja töölisnõukogu liikmete iga-

aastastest maksudest, maksudest, mille suurus on Kr. 3.—aastas.

Juriidiliseks abiks on töölisanem või töölisnõukogu liige, kes on fondi heaks makse maksnud õigustatud siis, kui vajadus juriidiliseks abiks oneneb töölisanema või töölisnõukogu liikme õiguste või huvide kaitsmisest või ametiülesannete täitmisest. Abi vallandamise puhul oneneb aja pikkusest, mille kestes töölisanem või töölisnõukogu liige on fondi heaks makse maksnud, alates Kr. 9.—nädalas ja ulatudes Kr. 15.—nädalas, abitamise kestus on 10—26 nädalat.

Fondi valitseb Tööliskoja juhatus koja töölisvanemate toimikonna ettepanekul, kuna põhimäärus kuulub koja üldkoosoleku kompetentsi.

Rida töölisnõukogusid on juba teatanud Tööliskojale, et kava on täiesti vastuvõetav. Arusaamatuil põhjusil leiab aga „Rahva Sõna“, et fond koja juures on tarbetu ja üleliigne.

Koja Tartu esindus

on tööle rakendunud. Koja juhatus kinnitas Tartu esinduse eelarve Kr. 600.—suuruses, peale selle kasutab Tartu esindus koja eelarve krediite umbes Kr. 400.—ulatuses.

Töölisvanema ja kutseühinglase käsiraamat, mille väljaandmine koja juhataste poolt juba ammugi oli otsustatud, läheb neil päevil trükkki, kuna käsiraamatu käsikiri on valminud. Raamatus leiavad käsitlemist vajalikud seadused, töölisvanema, kutseühingu ja Tööliskoja ülesanded ja struktuur, palgavõitluste küsimused ja praktilised küsimused töölisliikumise mitmesugustelt aladelt. Käsiraamat ilmub hiljemalt septembrikuu alguses ja on toimetatud peasekretär I. Rebase poolt.

Käsiraamat on koguteos, mille autoriteks on: L. Johanson, L. Metslang, Joh. Mihkelson, A. Offenbach, I. Rebane ja A. Renning.

Kutseühingute normaalpõhikirjad.

Koja toimikondade ja koja büroo poolt töötati välja järgmised kutseühingute normaalpõhikirjade kavad:

1. töövõtjate kohaliku kutseühingu normaalpõhikiri,
2. töövõtjate kutseühingute keskliidu normaalpõhikiri,
3. töövõtjate kutseühingute liidu normaalpõhikiri,
4. töövõtjate kutseühingute kohaliku liidu normaalpõhikiri,
5. töövõtjate üleriigilise kutseühingu normaalpõhikiri.

Nimetatud põhikirja kavad saadeti seisukoha võtmiseks kutseühingutele, kuna lõpliku seisukoha enne esitamist sotsiaalministrile võttis nende suhtes 2. augustil s. a. kojas toimuv üleriigilise ulatusega kutseühingute nõupidamine, kes jätkab oma tööd 9. aug.

Mõningate tegelaste poolt on arvatud ja seda seisukohta on esitanud ka

„Rahva Sõna“, et koda on asjatult nimetatud põhikirjad välja töötanud, kuna E. Töölisühingute Keskliidu ajutine juhatus olevat juba sellekohased põhikirjad välja töötanud, mis on täiesti õnnestunud, välja arvatud üks punkt, nimelt liikmemaksude määramine põhikirjas, mida kusagil maailmas mujal ei tunta. Mis puutub viimasesse väitesse, siis kogu maailmas on küll liikmemaksud harilikult põhikirjas määratud, kuid pole praktiline normaalpõhikirjades määrata liikmemaksu suurust, sest need võivad olla erinevad üksikutes ühingutes.

Koja toimikonnad, kes normaalpõhikirjad välja töötasid, koosnesid kutseühingute esindajast ja toimisid kutseühingute otsuste alusel.

Mis puutub väitesse, nagu oleksid keskliidu põhikirjad eriti õnnestunud ja selle tõttu puuduvat vajadus koja väljatöötatud põhikirjade järele, siis tarvitseb vaid pilku heita nende põhikirjade erinevusele.

Kutseühingute tegevusvahendite alal kojas väljatöötatud põhikirjades on peaarõhk nihutatud palgavõitluste küsimustele. On ära jäetud liikmeksolemise staaž ühingute organite valimiseks. On laialt rakendatud liikme kandidaadi põhimõte. Keskliidu ja kohaliku liidu organina on nähtud ette liikmete üldhääletuse instituu. Edasi on erinevusi organite moodustamisel. Kuna keskliidu poolt koostatud põhikirjades on nähtud ette, et igal aastal juhataste lahkub üks kolmandik liikmeid liisu järgi, on kojas koostatud põhikirjades see põhimõte kõrvale jäetud, sest see võiks võimaldada praegusel ajutisel (nimetatud ja koopteeritud) juhatusel osaliselt veel edasi töötada. Seaduse järgi keskliidu praegune ajutine juhatus omab täielisi juhataste õigusi, järelikult selle põhikirja kava järgi tuleks esimesel aastal üks kolmandik praegusest keskliidu juhataste ümbervalimisele ja alles kolmandal aastal saaks keskliit kogu ulatuses vabalt valitud juhataste. Edasi kojas koostatud põhikirjades ei ole nähtud ette nõukogude liikmete ülem- ja alamäärad, nagu see esineb keskliidus koostatud põhikirjades, (20—60) mis oleks küllalt hädaohtlik selle tõttu, et nõukogudes sel juhul liikmete tahe ei saaks küllalt vabalt avalduda, sest nõukogu koosolekutel on ka juhataste liikmetel hääleõigus ja juhataste liikmetel ei tarvitse sugugi olla liikmete usaldust. Ohtlik on see ka keskliidu nõukogu suhtes, kus praegustel juhataste liikmetel võiks olla nõukogus 15 häält 40—60 nõukogu liikmest. Lõppeks on ära jäetud töövõitluste kodukord keskliidu põhikirjas. Ei ole mõeldav, et töövõitluste kodukord kuuluks sotsiaalministri kinnitamisele.

Esile tõstetud, ainult kõige ulatuslikumad, küsimused näitavad, et koda toimis täiesti õigesti oma poolt normaalpõhikirjade väljatöötamise võimaldamisega. Alles nende põhikirjade kehtimapanek võiks tagada sel määral kui seadus seda võimaldab kutseühingute iseseisva arengu.

Välismaalt

NORRA TÖÖLISKONNA SOTSIAALPOLIITILISI SAAVUTUSI.

Oslos viimasel Norra kutseühingute liidu kongressil ettekantud aruannetest selgus, et Norra kutseühinguline liikumine on teinud suuri edusamme. Liikmete arv tõusis 1934. a. 172.513-lt 323.165-le 31.-ks detsembriks 1937. a. Viimastel kuudel on liikmete arv tõusnud ca 340.000-le.

Norra kutseühingud on suutnud kindlustada oma liikmete majanduslikke huve. 1935. a. saavutasid 115.000 töölislit kokku 8 miljoni krooni suuruses palgakõrgendust. 1936. a. parandati kollektiivlepinguid 140.000 töölisel, mis tõi endaga kaasa 21 miljoni kroonise palgatõusu. 1937. a. revideeriti jällegi kollektiivlepinguid 200.000 töölisel ja tulemusena saavutati 69 miljonit krooni palgakõrgendust. Aruande aja kestel saavutati seega kokku 115 miljonit krooni palgakõrgendust. Käesoleva aasta algul tõusid palgad liikuva palgaastmes-tiku tõttu keskmiselt 7½%. Samuti suudeti pikendada 100.000 töölisel palgeline puhke-aeg 12 päevale senise 8—9 päeva asemel.

Kutseühinguline liikumine on laienenud tähelepanuväärt ulatuses põllu-, metsa-, transport ja kaubanduses tegutsevatele töövõtjatele. Võitlus kriisi ja tööpuuduse vastu on saanud kutseühingute peamiseks ülesandeks.

Kongress profesteeris senise mittevahelise poliitika vastu ja otsustas määrata 100.000 krooni Rahvusvahelise solitariteedi fondi Hispaania vabariikliku poole abistamiseks. Samuti toonitati vastavas resolutsioonis riigi majandusliku ja sõjalise kaitsevõime kõvendamise vajadust. Kutseühingulise liikumise ühtluse kõvendamiseks soovitati vene ja kõigi teiste kutseühingute liitumist Rahvusvahelise Kutseühingute Liiduga R. K. L. põhikirja alusel. Norras oli 1934. a. 174.000 töötut. Hiljem tõusis see arv veel 20—25 tuhande võrra. Sotsiaalpoliitika on seal suunatud tööpuuduse vähendamiseks ja rahva sissetulekute mõistlikumaks jaotamiseks. Sotsiaalse reformide tõttu on riigi väljaminekud sel alal 105 miljoni krooni võrra tõusnud. Lähemas tulevikus suurenevad need sotsiaalpoliitiliste uuenduste tõttu veelgi 30 miljoni krooni võrra.

Sotsiaalpoliitilised reformid on käinud käes majanduse elustamisega. Sotsiaalminister Oscar Torp teatas, et praeguse valitsuse ettenägeliku poliitika tõttu on Norra uue majandusliku kriisi korral palju paremas seisukorras kui eelmise kriisi ajal.

Praegu on arutlusel tööpuuduse vastu

kindlustamise seadus, mille kulud on ettenähtud 24 miljonile kroonile. Sellest summast maksaksid tööandja ja töölised kumbki 8 miljonit krooni, riik ja omavalitsus igauks 4 miljonit krooni.

MAETÖÖLISTE INTERNATSIONAALI NÕUDEID TÖÖTERVISHOJU ALAL.

Luksemburgis peeti mäetöölise internatsionaali 33. kongress, kus vastuvõetud otsustes konstateeriti, et üle terve maailma suureneb inimeste kaotuse arv kaevandustes, samuti suureneb kutsehaiguste all kannatajate arv. Erilist tõusu näitab silikoos, kopsuhaigus ja närvahaigused.

Kongress otsustas pöörduda rahvusvahelise tööorganisatsiooni poole, et see kiirustaks mäetööstuse tervishoiu ja tööõnnetuste vältimise määruse väljatöötamist. Samuti nõudis kongress, et kutsehaiguste puhul maksetav toetusraha ei tohi langeda kogu haiguse vältel alla 75% normaalpalgast.

Tööaja lühendamise küsimuses asuti seisukohale, et kõik liikmesorganisatsioonid püüaksid avaldada mõju oma valitsustele, et need vastaksid võimalikult soodsalt rahvusvahelise tööorganisatsiooni küsimuslehel tööaja lühendamises. Kongress loodab, et 1939. a. rahvusvahelisel töökonverentsil tööaja küsimus lahendatakse soodsalt ja mäetööstuses panakse kehtima 38¼-tunniline tööaeg. Käesoleva aasta mais peetud tööandjate, tööliste ja valitsuste esindajate ühisel konverentsil olid mäetöölise internatsionaali esindajad sunnitud hääletama kompromissi saavutamiseks 42-tunnilise tööaegala poolt.

TEKSTIILTÖÖLISTE INTERNATSIONAALI KOOSOLEKULT.

Prahas peetud tekstiiltöölise rahvusvahelise kutsesekretariaadi nõukogu koosolekul arutleti peamiselt 40-tunnilise tööaegala küsimust. Ühenduses tööaja lühendamise arutleti ka palgaküsimust ja võeti vastu otsus, milles nõuti, et 40-tunnilise tööaegala ja palgalise puhkeaja teostamisel ei tohi alandada praegust tööliste teenistust. Samuti toonitas nõukogu, et ükski palk pole küllaldane, kui ta ostujõud ei võimalda töölisel inimlikku elatumist.

Viimasel ajal eriti päevakorda tõusnud ratsionaliseerimise küsimus otsustati võtta edaspidiste nõukogu koosolekute ja kongresside päevakorda.

Käitiste elu

Tallinnas

A.-s. Ilmarise

käitise juhataja teatas 20. juulil töölisnõukogule, et ta asub 31 töölise vallandamisele ja et pärast vallandamised veelgi jätkuvad. Põhju-

senä tõi ta ette, et komisjoni sundotsuses ettenähtud palgatõus ei ole temale vastuvõetav ning et vallandatute asemel ta palkab uued töölised odavamate palkadega. Kuna lihttöölise odavam tunnipalk oli enne sundotsuse tegemist 27 senti, siis peab see olema komis-

joni otsuse kohaselt vähemalt 8% kõrgem, s. o. vähemalt 29 senti. Käitise juhataja aga seletab, et uued lihttöölised saavad kõigest 28 senti tunnis. Töölisnõukogu esitas 22. juulil sotsiaalministrile märgukirja, milles juhtis tähelepanu sellele, et siin on tegemist sundotsuse omavolilise tühistamise katsesga tööandja poolt, mis on lubamatu riigivõimu prestiiži seisukohalt, mõjub häirivalt töölistkonnale ja ei ole ka seaduse alusel lubatav, kuna otsus käib käitise kehtivate palgamäärade kohta, vaatamata sellele, kas töölised on endised või uued. Töölisnõukogu käigust ministri juure võttis osa Töölistkoja esindajana nõunik A. Renning. Minister tunnistas töölise seisukoha õigeks ja lubas astuda samme vallandamiste ärahooldmiseks ja komisjoni prestiiži kaitseks.

A.-s. Balti Puuvillast.

Teatavasti algas käitise töötüli juba märtsikuus s. a. ja on seni käinud läbi kahe komisjoni, kusjuures Töötülide lahendamise komisjon mõlemas koosseisus pidas vajaliseks tõsta käitise töölise palku 6%.

Lõpuks 3. juunil saabus teade, et sotsiaalministri resolutsiooniga 31. maist s. a. kokkuleppel majandusministriga on A.-s. Balti Puuvilla töötüli Töötülide lahendamise komisjoni otsus 17. maist 1938. a. kinnitamata jäetud. Seoses otsuse kinnitamata jätmisega on kuulda, et kuna tekstiiltööstuses käsil olevat ratsionaliseerimise küsimus terves ulatuses, mis lahendataval käesoleval sügisel, siis peaks tööliskonna palgad ratsionaliseerimise tagajärjel paranema, kuna ratsionaliseerimist tahetakse suunata tööliskonna ja tarbijate huvides.

Ülaltoodud teate saamisel tegi käitise direktor tööliskogule teatavaks, et käitise juhatus tahtvat käitise töölise palku reguleerida, arvates et ratsionaliseerimise teel „ehk“ tõstetakse töölise palku sügisel suuremal määral kui seda on otsustanud Töötülide lahendamise komisjon.

Töötülide lahendamise komisjoni otsuse kinnitamata jätmisega on töölisele jäetud streigivabadus, tegelikult aga töölised seda kasutada ei saa, sest töölised on niioelda vastu seina surutud, kuna asuti töölise vallandamisele ja käitis seisma jäeti üheks kuuks, põhjendades seda tööpuudusega.

Töölised arvavad, et töölise palku tuleks tõsta tunduvalt, sest alatoitluse all kannatades ei suudeta teostada mitte mingit ratsionaliseerimist, kuna palga tõstmise vajadust pole üldse eitatud.

V-d Kimbergi metallikäitises

ebaõnnestus töölisanema valimine, kuigi seal käitises seni töölisanem oli valitud. Ei esma- ega teiskordsele töölise üldkogu koosolekule ilmunud kvoorumiks vajalikul arvil töölisi, mispärast koosolekud pidamata jäid. Koosoleku päevakorras oli ette nähtud „Rahva Sõna“ toimetaja E. Joonase kõne. Loodame siiski, et ajal, mis järjest uutes käitistes töölisanemaid valitakse, ka Kimbergi töölised kauaks töölisanemata ei jää. Käitises töötab üle 90 töölise.

—as.

A.-S. Kopli Kinnisvarade käitise

töölise üldkogu koosolek peeti 16. juunil. Koosolekut juhatas A. Ristkivi, protokollis E. Tint. Koosolekul toodi ette, et varem, enne kriisiaega, kui Kopli Kinnisvarad olid Pika-laenu Panga valdamisel, makseti töölisele 45 snt. tunnis ja saadi veel muid soodustusi, nüüd maksetakse ainult 30—36 snt. tunnis, kuigi elukallidus on tõusnud üle kriisieelse taseme. Koosolek otsustas nõuda 15%-list palkade tõstmist. Edasi koosolek otsustas astuda samme töölise kooperatiivi ellukutsumiseks.

Olukorrast „Globuses“.

Suvine töövaheaeg algas 21. juunil ja see kestis kuni 18. juulini s. a. lõpparveta. Olukord käitises näib olevat stabiilne, sest kogu möödunud aasta alates 1. aug. 1937. a. kuni suvise seisakuni s. a., on käitis töötanud täie koormatusega, 8 tundi päevas vastandina eelmisele aastaile, mil tuli töötada pikki perioode 6 tundi päevas. Tööd leiab käitises praegu umbes 370 töölisi. Juure on võetud nooremaid töölisi lihtsamale tööle, töötatakse tunnitöö alusel, seal kõrval kasutatakse aga ka preemia-süsteemi, mille normid kahjuks on tööinspektori poolt kinnitamata. See asjaolu omakorda soodustab nende kiiret muutmist. Vallandamisi käitises ei ole olnud.

Kuna kõikjal kõneldakse ratsionaliseerimisest, siis tahaksime siinkohal ka ühele sellasele asjaolule juhtida tähelepanu selle sõna õigemas mõttes, nimelt igasuguste materjalide, nagu nahapakkide, riidepallide jne. ülestoimetamisele maja 3. korrale. Juba 3 aastat tagasi tehti eeltööd vastava vintsi või ploki ülesseadmiseks, kuid edasi asi ei nihkunud. Selle otstarbekuse üle arvatavasti ei saa vaielda. Edasi peab tähendama, et käiterättide vahetamine 2 korda nädalas 2 käiterätti 30 inimese kohta mõnes jaoskonnas, on liiga vähene.

Kuna käitises puudub tööliskogu, mis võimaldaks lähemat koostööd juht- ja tööliskonna vahel, siis tööstuse tuleviku- väljavaateist puudub praegu igasugune ülevaade.

Kutseühinguline organiseerimine seni erilisi tulemusi annud ei ole, kuna see näib olevat suunatud rohkem kesk- ja väikekäitistesse.

Tallinna linna käitised.

Toetuskassade küsimuses ei saavutatud kokkulepet Tallinna linnavalitsuse ja tööliskogude vahel. Tööliskogud avaldasid oma seisukohad kirjalikult linnavalitsusele (vaata „Tööliskoja Teataja“ nr. 5).

Selle peale linnavalitsus saatis tööliskogudele linna rahandusosakonna seletuse, teades, et ta ühineb rahandusosakonna seletusega.

Rahandusosakonna seisukohad selles küsimuses olid kokkuvõetult järgmised: Töölise töölt lahkumise puhul tema poolt maksetud summade tagasimaksmisega kaob vastastikuse abistamise mõte ja sellest summast tuleks maha arvata vastav protsent asjaajamise kulude katteks. „Kui niisugustel põhimõtetel soovitatakse avada töölise kassat, siis sellest saavat toetust ja abirahasid maksa ainult kapitali pealt kogutud intresside arvel.“(?) Töölise

toetussummast teistest allikatest saadavate summade (õnnetusjuhtumite, riikliku pensiooni jne.) mittemahaarvamise ei ole soovitatav, sest seega „üks liik töölisi, nimelt Tallinna linna omavalitsuse töölised kuulusid erakordsete soodustuste alla.“ (!) Niikaua kui ei ole juriidilise õigusega kassat, ei olevat võimalik tööliste esindaja osavõtt kassa valitsemisest.

Siiski rah.-osak. leiab, et Tööl. töölepingu seaduse § 37 p. 6 põhjal tuleb kutsuda ellu toetuskassa linnavolikogu otsuse alusel ja selleks vastavalt muuta volikogu poolt 23. märtsi 1932. a. juhatuskirja muutmise otsust.

Rah.-osak. ettepaneku kohaselt toetuskassa summad kujunevad: a) palkadest kinnipeetavast 2%, b) kassa kapitali tuludest, c) toetustest või annetustest, d) linnavolikogu poolt eelarve korras määratavatest summadest, mis peavad katma kassa puudujäägi. Kassa valitsemine tuleks panna rahandusosakonnale.

Töölisinõukogud ei olnud rahul rahandusosakonna seisukohaga, mis eitab töölistkonna esindaja osavõttu ja kardab asetada „linna töölisi erakordsete soodustuste alla...“ Kahekordsed läbirääkimised selles asjas ülemlinna-peaga jäid tagajärjeta (T. T. nr. 6/7).

Nüüd on töökohtades kõigis linna ettevõtteis välja pandud tööliste trükitud lepingud, mis lähemal ajal antakse allakirjutamiseks, ja siis jõustuvad kui töölepingute täiendused.

Lepingus on ette nähtud, et käitsel on õigus tööliste palgast ja teenistusvanusetasut maha arvata 2%, mis kantakse linna kassasse „eri arvele“ ja millest maksetakse toetust töölistele või tema perekonnaliikmeile vastava juhatuskirja alusel.

Töölisel ega tema õigusjärglasil ei ole õigust tööliste tasudest mahaarvatud summasid tagasi nõuda ei töölepingu lõppemisel ega ka ühelgi muul põhjusel.

Aega, mil tööline töötab talvistel töödel alandatud palgaga, ei võeta arvesse alalise või ühekordse toetuse määramisel, s. t. seda ega ei loeta linnateenistuses olemise ajaks. Selle aja eest ei arvestata maha 2% palgast. Talviste tööde alguse ja lõpu määrab kindlaks linnavalitsus.

Töölisinõukogud annavad selle küsimuse üldkogudele otsustamiseks. Kogu selle küsimuse käik aga on tõenduseks, et linnavalitsus küsimusi püüab otsustada ja kehtima panna ilma tööliste esinduste seisukohti arvestamata.

Ehitusosakonnas toimusid juunikuus töölisinõukogu järjekordsed valimised. Häälte järjekorras valiti nõukokku: A. Orumäe, J. Puhkus, J. Pajumaa (endised), ja R. Valliste (uus).

Valimised kinnitati 1. jsk. tööinspektori poolt ja töölisinõukogu uues koosseisus on asunud oma ülesannete täitmisele.

Linna trammi juhtidele ja konduktoritele kanti 1. jaan. 1937. a. väljaantud palgaramatusele natuuras antava tasude alla riievarustus. Linna Ettevõtete Haigekassa juhatus nõudis sellest haigekassa maksude tasumist 1937. a. alates. Trammi direktor aga oma kirjas

haigekassa juhatusele seletab, et see sissekanne tehti palgaramatuse „töölisinõukogu nõudel“ ja vahepeal on selgunud, et riievarustus ei ole natuuras antav palk ja 1. jsk. tööinspektori korraldusel tuleb varustus kustutada tööliste palgaramatust 1. juuniks 1938. a. „Kuna tramm (!) on alati asunud seisukohal, et trammi tööliste riievarustus ei kuulu natuuras antava palga alla, siis pole tema (kas tramm?) ka selle pealt haigekassa maksu võtnud...“ Huvitav on, kes seda asja selgitas „vahepeal“, kas „tramm“ või trammi direktor, ja milleks selgitada, kui „alati asuti seisukohal“, et see ei ole õige ega seadusepärane?

Linna trammi esitas töölisinõukogu palga kõrgenduse ettepaneku 15%—18% ulatuses käitise juhatajale. Linnavalitsuselt on saabunud vastus, milles ettepanek jäetakse rahuldumata põhjendusel, et üksikutele töölistele on tehtud palgakõrgendusi.

Trammitööliste üldkogu koosolek, mis 19. juulil jäi pidamata kvoorumipuudumisel, peeti 20. juulil Tuletõrje saalis.

Ka seekord ei olnud seaduse nõutavat kvoorumit, sest 424 töölisest võttis osa 72 töolist, mistõttu ka päevakorras oleva palgaküsimuse kohta ei saadud otsust teha. Koosoleku juhatajaks valiti S. Heine, protokollkirjutajaks O. Kask. Töölisinõukogu aruande juures, mida käsitlesid nõukogu liikmed E. Tüll ja E. Arusaar, tekitas pikemaid läbirääkimisi trammi juhtide eksamite ja toetuskassa küsimus.

Nõukogu oa esinenud Teedeministeeriumis ettepanekuga, et kõigile neile trammi juhtidele, kes enne seaduse kehtimahakkamist töötasid 1½ aastat, antaks kutsetunnistus ilma eksamita.

Avaldati soovi, et nõukogu esitaks vastavad ettepanekud ka trammi juhatusele.

Toetuskassa asjus aga tunnistas koosolek vajaliseks, et nõukogu esitaks küsimuse linnavolikogule otsustamiseks, kelle otsusega kehtib toetuse määris.

Palga küsimuse all nõukogu tegi teatavaks, et ta on esinenud palgakõrgenduse ettepanekuga.

Võeti vastu sooviavaldus, et nõukogu katsetaks gruppide viisi palgakõrgendusega väiksemapalgalistele, näit. konduktoritele, liini-töölistele jne.

Peab märkima trammitööliste, eriti liiklemisala töölise, loidu osavõttu sellastest eluliste küsimuste arutlemistest, mis seekord päevakorras ja mis eriti puudutavad vanemaid trammi juhte, keda ootab eksamite ja psühhotehniliste katsete mittesooritamise puhul vallandamine.

Ehitusosakonnas on käesoleval aastal tükitöö andmine töölistele lõpetatud, mille tõttu töölise teenistus on märksa vähenenud. Seda vähenemist ei kompenseeri kaugeltki ka see, et palga alammäärasid, mis m. a. juulis sundotsusega määrati meestöölistele 25 sendini tunnis, on tõstetud 26 sendini. Tükitöö ära-

jätmist linnavalitsus põhjendab vastutulelikkusega töölistele, kes olevat nurisenud, et ühed teenivat tükitööga, teised mitte.

Teatavasti tähendatud sundotsuses oli ette nähtud ka tükitöö tariifide tõstmine 10%. Kas ehk see ei olnud kaaluvam kui vastutulelikkuse mõnedele töölistele.

Linna elektrijaama tööliste üldkogu koosolekul oli arutusel toetuskassa küsimus. Toetuskassa maksu mahaarvamiseks tuleb töölistel täiendada olemasolevat tööpingut. Hoolimata sellest, et töölisel maksavad toetuskassasse makse, ei võta nad seniste korralduste kohaselt kassa valitsemisest osa. Tööliste soov oleks seal ka oma sõna kääkida.

Koosolekul otsustati pöörduda käitise juhatase poole uue tööõnnetuste vältimise ja töötervishoiu määruse tegelikuks täitmiseks. Nõukogule tehti ülesandeks teostada üldkoosoleku otsus.

Üldkoosolekul arutati ka palgaküsimust, kuid erilist otsust selles asjas ei tehtud, kuna lähemas tulevikus tuleb kokku uus üldkoosolek palgaküsimuse põhjalikumaks kaalumiseks. Töötülide lahendamise komisjoni otsus elektrijaama tööliste kohta lõppes juba käesoleva aasta mais, nii et töölistel on õigus alata uut töötüli.

Elektrijaamas töötab praegu 400 töölist ümber. Suvel on tööliste arv veidi suurem hooajaliste, kaablivõrgu, tööde tõttu. Talvel tuleb osa töölist vallandamisele, muidu on tööliste arv võrdlemisi stabiilne.

Koosolekut juhatas G. Mölder ja protokolli Elmik.

Narvas

Puhkused Narvas.

Normaalse puhkuse said ainult Kreenholmi töölisel, kuna teiste käitiste töölisel pidid peale seaduse ette nähtud puhkuse paar-kolm nädalat töölt eemal käitises tehtavate remontide tõttu.

Tööliste väljasõit.

Pärast Kreenholmi tööliste puhkust, 3. juulil, korraldasid Narva töölisel suure ja ühise väljasõidu ülespoole Narva jõge, eesotsas Eesti Tekstiiltööliste Ühingu Narva Osakonnaga ja Kalevivabriku töölisnõukoguga. Kalevivabriku laevaga sõideti esmalt välja kalevivabriku sadamast, teine praam võeti Kreenholmi sadamast kaasa, ka see praam oli inimesi täis.

Lõbusa meeleoluga, mis on omane Narva töölistele, algas sõit ülespoole Narva jõge Mustajõe, kuhu jõuti kell 12 päeval. Kell 2 sõitis laev ühe praamiga teispoole jõge asuvasse Kriuša sadamasse, kus siis Eesti Tekstiiltööliste Ühingu Narva Osakonna keelpilide-orkester andis kontserdi kohalikus rahvamajas, kuhu oli ilmunud kohalikke elanikke saali täis. Pärast kontserti siirduti jällegi lõbusõiduplatsile, kuhu kohalikke elanikke oli tulnud ümberkaudsetest küladest üle tuhande.

Kohalikud noored külaelanikud tantsisid linlasile vene rahvustantse.

Õhtul algas tagasisõit ülevas meeleolus laulu ja muusikaga. Töölisel, lõbusõidust osavõt-

jad, soovides veel teist sellast lõbusõitu käesoleval suvel läbi elada, mida ka Kreenholmi Töölisnõukogu loodab korraldada.

Kreenholmist.

Kreenholmi ketrusosakonnas on tulnud töökätest puudus, mida käitise juhatus poleks soovinud näha, kuid milline asjaolu siiski tekkis käitise juhatase enda läbi. Kevade poole järgnesid vallandamise vallandamistele. Vallandatud muretseisid endile uued teenistuskohad, siirdudes kas Kiviõlisse või mujale. Nüüd aga, kui Kreenholmi käitise ketrusosakonnas oli märgata töö suurenemist, tuli töölist juure võtta. Sel korral aga käitise juhatus pettus, sest need vallandatud ja varnast võetavad töölisel, olgugi et viimastele kutsed koju saadeti, ei mõelnudki tulla käitisesse, kus töölist vallandatakse iga vähimagi töö hulga muutumise juures. Selle tagajärjel ilmes käitises nähtus, et tellimisi on, tööd tahetakse teha, kuid töölist pole, mille tõttu käitise juhatus oli sunnitud pal-kama õpilasi, et neid välja õpetada ja siis tööle rakendada. Muidugi sellane toiming ei olnud käitise juhatasele meele järele, sest õppimine võtab ka teatud aja. Samuti on algal töölistel töö väärtus väiksem kui vanemal töölistel.

Praegusel ajal on Kreenholmi käitise ketrusosakonnal niipalju tellimisi, et üks osa ketrusosakonnast on pandud kolme vahetusega tööle.

Sindis

Sindi vabrikus töötas viimase aruande järgi 869 töölist, neist Sindi tekstiilkäitises 720 ja A.-S. „Kreenbalti“ kirjukudumise osakonnas 149. Kalevi osakonnas on märgata töö suurenemist. Enne tulikahju oli seal 359 töölist, kuna praegu on seal 320 töölist, seega on 39 töölist vähem. Neist mõned on mahutatud teistesse osakondadesse. Sitsi osakonnas toore puuvillariidelaos, kõrvetuse jsk., merriseerimise jsk., kloor-, ja laiplegituse jsk. ja pakkimise jaoskonna töölistel, keda kokku umbes 64, lõppes leping 28. mail ja 1. juunil palgati nad uuesti tööle, aga lühendatud töö nädalaga, kus on kindlustatud kolm päeva nädalas tööd. Leping on määratud ajaga ja on juba kord pikendatud. Kõige kurvem on olukord A.-S. „Kreenbalti“ osakonnas. Kaudu liikusid jutud osakonna sulgemisest, aga nüüd on see saanud teoks. 14. juunil teatati töölisnõukogule, et osakond likvideeritakse. Laupäeval, 18. juunil, kirjutati lepingu lõpetamine sisse ja 16. juuliks on kõik vallandatud. Hiljem oli kuulda, et lepingu aega pikendatav 30. juulini. Osa telgi viidavad Narva ja osa Tallinna Balti Puuvillavabrikusse, kus neid kasutatavat rationallyseerimiseks. Tahetavat kudujale 4–6 telge kätte anda. Kurb on osakonnas 231 tööliste saatuse, kellest 77 juba märtsis vallandati. Üksikud ja nooremad leiavad veel tööd, aga perekonnainimesed ja vanad on täiesti saatuse mängukannideks jäetud. Vanad töölisel on oma elupäevad vabrikus töötanud ja ei oskagi muud tööd. Ka on vanaduses uue töö leidmine ja õppimine äärmiselt raske. Perekonnainimes-

tel on kaugele tööle minek suurte raskustega seotud ja lähedal tööd ei leidu. Ka ümbruse põllumehed on endid poolakatega varustanud. See likvideerimise teade tuli liig järsku ja ajal, kus on raske tööd leida.

Imelik paistab ka chitus- ja remonttöölise, keda arvult on 38, vallandamine. Need kuuluvad Sindi Tekstiilkäitise alla. Vallandamist põhjendatakse A.-S. „Kreenbalti“ likvideerimisega seoses töökoormatuse vähenemisega. See tundub osalt põhjendamatuna. Oli kavatsusel kasarmute juure puukuuride ehitamine, mis on hädavajaline, kuna töölised peavad oma puud väljas hoidma. Ka töölise korterid vajaksid hädasti remonti. Paljudes korterites on põrandad vajunud ja ahjud lagunenud jne.

28. juunil käis A.-S. „Kreenbalti“ ja Sindi Tekstiiltöölise töölisinõukogude ühine delegatsioon Tallinnas majandusministri, sotsiaalministri, sotsiaalministri abi ja peaministri juures „Kreenbalti“ likvideerimise asjus. Seal ei antud mingit kindlat lubadust, vaid lubati katsuda töölise olukorda pehmemendada. Käigust peaministri juure võttis osa ka Tööliskoja peasekretär I. Rebane. Teisipäeval, 12. juulil, käis uus delegatsioon jälle sotsiaalministri ja vabriku direktori Kukk'e juures. Majandusministri anti resolutsioonid edasi kirjalikult.

1. juunist hakkas kehtima töötervishoiu määrus, kuid seda ei arvestata Sindis. Ei ole isegi kõige hädavajalisemaid nõudeid veel täidetud, nagu joogivee, pesuvee, riidekappide jne. asjus. Joogivee pang on üks suurele saalile, kus sageli 30—40 inimest käivad kruusiga seest joomas. Nagu statistilised andmed näitavad, on tuberkuloos eriti levinud tekstiiltöölise hulgas. Säärane joomisviis soodustab selle tõve levimist. Siin peaks küll vahele astuma ja töölise nõudmisi toetama. Samuti viitab asi pealisriiete hoidmisega. Tööle tuleks riputada töölised riided kusagile seinale või masina külge, kus need kogu päeva tolmuvad. Öhtuks on need paksu tolmuga kaetud. Hea, kui see ruum kuiv on. Sagedasti aga tilgub laest vett või ruum on auru täis. Ka määrduvad riided vastu masinaid õliga. Nii on riided rikutud. Saali kohta on mõnes kohas ainult üks käepesukraan mitmekümne inimese tarvis, või see puudub koguni, nagu kalevinõelujate saalis, kus töötab 38 töölise ja töö on must.

Üldiselt esineb käitise ruumides palju puudusi. Vanema tööinspektori kohal käies lubati nii mõndagi teha, aga see jäi heaks lubaduseks. Töölisinõukogule vastatakse, et ei ole võimalik parandusi teha, sest vabrik on vana. Hea tahtmise juures võiks aga nii mõndagi korda saata.

Sitsi trükkimise jaoskonna töölisele pidi 2. juulil lepingu lõpetamine sisse kirjutatama, aga see pikendati ja 8. juulil kirjutati see sisse kogusummas 67 töölisele. Nii kuu möödumisel jääb jaoskond 6 kuni 8 nädalaks seisma telimiste puudumisel.

Töökoormatuse tõusu on märgata paljudes kohtades, nagu kõrvetusjaoskonnas, toore puuvillariide laos jne.

Töölise palgaline puhkus kestis 21. juunist kuni 2. juulini. Laupäeval, 2. juulil, algas töö.

Töölise nõudmisele, et töö algaks 4. juulil, ei tulnud vastu. Suurem osa töölisi ei saanud puhkeajal kasutada pikaajalist puhkeaja piletit raudteesõidul. Lähtekohas viibimise aeg on liig pikk, nimelt 6 päeva, 7-päevast puhkust arvestades. Piletivõtmisele järgnevast päevast hakkab tähtaeg lugema.

Ed. Saar.

Viljandis

Viljandi linnavalitsus ei austa töölisinõukogu õigusi.

Viljandi linna ehitustööstuslikus käitises on praegu linnavalitsuse ja töölisinõukogu vahel ebamäärane seisukord. Teatavasti valiti töölisinõukogu 19. ja nov. 1937. a. ja tema volitused kestavad kuni 27. nov. 1938. a. 15. detsembrist 1937. a. kuni 30. maini 1938. a. ei annud linnavalitsus töölisinõukogu liikmeile tööd, olgugi et samasugusel töödel töötasid teised töölised pidevalt edasi. Nõukogu saatis mitmel korral protestid ja märgukirjad 8. jsk. tööinspektorile, kuid ka tööinspektori vahetalitus ei annud tulemusi. Märtsikuu esitas töölisinõukogu tööandjale ja 8. jsk. tööinspektorile pikema märgukirja, et nõukogu liikmeid määrataks tööde hooaja algul aprillikuu tööle. Märgukirja tulemuseks oli, et linnavalitsus hakkas korraldama uut töölisvanema valimist. Siin ilmneski linnavalitsuse seadusest möödahiilimine. Linnaapea Maramaa tähendas, et töölise arv on vähem kui 100, ja nõukogu polevat tarvis, nemad valivad ainult töölisvanema. Kui töölisinõukogu esimees juhtis linnaapea tähelepanu seaduse nõudeile, siis vastas linnaapea, et seadus olevat „puudulik“. Nii korraldati nõukogu protestist hoolimata uued töölisvanema valimised, mis ka „õnnestusid“. Valimised kinnitas ka 8. jsk. tööinspektor. Töölisinõukogu esitas protesti Sotsiaalministeeriumi töökaitse ja sotsiaalkindlustuse osakonna direktorile. Viimane tühistas 8. jsk. tööinspektori otsuse, põhjendusega, et linnavalitsusel puudus igasugune alus uute valimiste korraldamiseks, sest töölisinõukogu liikmete Heinlaidi ja Viiraku volitused pole lõppenud, ainult üks liige, H. Tamm, langes nõukogust välja, sest tema alal tööseisak kestis üle ühe kuu. Pärast direktori otsust võeti ka töölisinõukogu liikmed tööle, kuid tööandja kaebas edasi riigikohtusse. Viljandi linna töölised loodavad, et ka riigikohus kinnitab Sotsiaalministeeriumi töökaitse ja sotsiaalkindlustuse osakonna direktori seadusliku otsuse. Töölisinõukogu korraldas käitise töölise üldkoosoleku 20. juunil, kus esines pikema kõnega Tööliskoja sotsiaalpol. toimkonna liige A. Offenbach, ja aruanded kandis ette nõukogu esimees E. Heinlaid. A. Offenbach rääkis palgaolude korraldamisest ja töötilide lahendamisest.

H.

A.-S. Viljandi linavabrikust.

20. juunil s. a. kutsuti värske töölisinõukogu korraldusel kokku käitise töölise üldkoosoleku koosolek „Põllumeeste kodu“ saalis. Koos oli üle 60% töölisi. Koosolekut juhatas töölisinõukogu esimees O. Švede ja protokolli Leida Tasan. Tööliskoja sotsiaalpoliitilise

toimkonna liige A. Offenbach kõneles ainel „Palgaolude korraldamine ja töötulide lahendamise kord“. Koosolijate poolt toodi ette, et Viljandi linavabrikus tuleks kohati palku tõsta kuni 100%. Otsustati vastu võtta järgnev nõudmine palgaolude kohta: naiste palga alammääraks 23 senti tunnis ja meestele oskustööliste 25 senti tunnis, peale selle nõuti kõigi palganormide tõstmist 25% võrra. Ühtlasi võeti vastu otsus, et kui tööandja ei nõustu töölise nõudmisega täitma, siis algatatakse seaduslikus korras töötüli. Töölisnõukogu esitas nõudmise tööandjale, kes 5. juulil andis eitava vastuse. Töölisnõukogu, üldkogu otsuse põhjal, otsustas algatada töötüli.

Kuid 6. juulil kutsuti kokku tööliste üldkogu koosolek tööandja nõudel, kus tööandja seletas, et tema on siiski nõus 1. juulist arvates palku tõstma 5—6% võrra, kui töölised rohkem nõudvat, siis olevat ta sunnitud käitise pikemaks ajaks sulgema, muidu seisvat vabrik harilikku korra järgi, nagu igal sügisel, 1—2 kuud. Üldkogu koosolekust võttis 184 hääleõiguslikust töolisest osa 154, 5—6% palga tõstmise poolt hääletas 97 töolist, vastu 60. Seega lõppes töötüli kokkuleppel tööandjaga tööliste enamusel otsusel. Kokkuleppe põhjustas peamiselt asjaolu, et linavabrik tavaliselt seisab igal suvel ja et see aeg varsti läheneb, siis oodatakse ära vaheaeg, et töötüli küsimus ning palganõue üles võtta uue tööhooaja algul.

Raudteel

Raudtee Talituse Ehitusameti ja 7. liini jaoskonna

tööliste üldkoosolek peeti pühapäeval, 12. juunil s. a., Mõisakülas. Koosolekut juhatas E. Tammai, protokollis A. Koidu. Koosoleku päevakorrast jäi ära tööandja selgitus mitmesuguste käitise ellu puutuvate küsimuste kohta, kuna tööandja ega tema esindaja ei olnud koosolekule ilmunud.

Uuest „Töövõtjate kutseühingute ja nende liitude seadusest“ refereeris koosolekul tööliste liige A. Saul, kes eriti kriipsutas alla neid muudatusi, mis tähendatud seadus toob raudtee liinitööliste kutselise organiseerimise alal. Üheks tähtsaimaks muudatuseks, mille tulemusel liinitööliste kutseline organiseerimine peab ümber korraldama, on seaduse nõue, et ühes ja samas tööharus või kutsealal edaspidi võib tegutseda ainult üks kutseühing. Seega tuleb arvestada ka liinitööliste paralleelühingu tegevuse likvideerimist lähemal ajal.

Koosolekul valiti uue töölisnõukogu valimiste läbiviimiseks valimiskomisjon koosseisus: E. Tammai, O. Teearu ja J. Siigur.

Töölisnõukogu tegevuse aruandes näidati ära terve rida väärnähtusi, mille kaotamiseks on töölisnõukogu poolt samme astutud. Tööliste õiglaselt lähetusrahad maksimise asjus on töölisnõukogul kirjavahetus veel tööinspektoriga käimas. Nimelt on tööliste lähetusrahad maksimisest hoidumiseks paigutatud töölisi ajutiselt ümber, selleks töölepinguid muutes.

Koosolekul selgus veel, et käitises on olukordi, kus töölisel pole teada, kas ta teeb päeva- või ükütööd, ja ükütöö tegemise korral pole töölisega sõlmitud kokkulepet ükütöö hinna suhtes, vaid see määratakse ülemuse poolt hiljem kindlaks. Suurt nurinat avaldati päevatööliste praeguste palkade üle, kuna palkade tõstmine ei ole toimunud õiglaselt. Palkade tõstmisega tahetavat ühtlasi tõsta ka töönorme, nagu see on ilmnunud liiprivahetuse töödel. Elavaist sõnavõtetud ilmes palju puudusi käitise tööliste elus.

Töölisnõukogu valimised, mis on kinnitatud tööinspektori poolt, toimusid 27., 28. ja 29. juunil. Valituteks osutusid J. Siigur, O. Teearu ja E. Tammai. Olgu tähendatud, et E. Tammai on valitud juba seitsmendat aastat sama käitise töölisnõukogu liikmeks.

3. liini jaoskonna tööliste koosolekult.

Raudtee Talituse 3. liini jaoskonna tööliste koosolek toimus Narvas, 26. juunil 1938. a. Koosoleku juhatajaks valiti töölisnõukogu liige E. Pärle. Päevatööliste palkade arutamisel leiti, et 1. juunist s. a. teostatud palkade tõstmine ei rahulda töölisi kaugelki, sest suur osa töölisi jäeti palgakõrgendamist hoopis ilma ja teisel osal töölistel tõsteti palka vaid 1—2 senti võrra tunnis. Elukallidus on aga märksa rohkemal määral suurenenud. Raudtee korteris elavate päevatööliste kasutamisel olevate raudteeäärsete vabade maa-alade suhtes avaldati nõuet, et ka tulevikus peaks jääma neil päevatöölistel õigus edasi kasutada vabu raudtee maa-alasid aia- ja heinamaadeks. Kuutööliste palkade küsimuses tunnustati üksmeelselt vajalikeks tõsta ka kuutööliste palku. Kutseühingute tähtsusest ja raudtee töölistkonna päevaküsimustest kõneles koosolekul tööliste liige A. Saul. Kõneleja märkis kutseühingute tähtsaimaid saavutusi, millest nähts, et kutseline organiseerimine on kõigi palgateenijate huvides hädatarviline ja tööliste arusaamised peavad edasi selles süvenema. Narva jaoskonnas oli varem aastail organiseerimise töö heal tasemel, kuid esindajate sagedase vahetumise ja küllaldaselt sobivate esindajate leidmatuse tõttu on Narva jaoskond organiseerimise alal nüüd tublisti nõrgenenud. Koosolijate poolt avaldati soovi sügise poole ühe suurema organiseerimise koosoleku korraldamiseks Narvas. Tähtsamad raudtee töölistkonna päevaküsimused avaldati kokkuvõetult viimasel töölisanemate ja kutseühingute esindajate üleriiklikul konverentsil vastuvõetud resolutsioonide osas. Need puudutavad nimelt palkade, päevatööliste puhkuste, töötulide lahendamise seaduse kasutamise õiguse, priikorterite jne. küsimusi. Töölistkonna esindajad A. Renning ja A. Saul on käinud neid resolutsioone ka isiklikult 14. VI s. a. teedeministri juures esitamas ja põhjendamas. Koosolekul avaldati nurinat raudtee arstiabi korralduste kohta. On olnud juhtumeid, kus arst ei vabasta haiget töolist teenistusest muidu kui alles ülemuse vahelesegamisel. Samuti ei taha arstid kutse peale kergegi haige juure koju sõita.

Kiltsis

Koosolek Kiltsis.

24. juulil peeti Kiltsi tuletõrje saalis Kiltsis asuva Uus Balti Metsatööstuse tööliste üldkoosolek. Koosolek oli kutsutud kokku kohalike tööliste päevamurede arutamiseks, samuti ka seisukoha võtmiseks tööliste palga- ja töötingimuste kohta. Koosolekul esines ülevaatega tööliskonna päevaküsimustest Tööliskoja sotsiaalpoliitilise toimikonna liige Alfred

Offenbach, kes andis ülevaate sotsiaalseaduse- andlustest üldse, puudutades ka vahendeid tööliste olukorra parandamiseks. Kuna tööstuses on nii eestlasi kui venelasi, siis kõneleja selgitas küsimusi mõlemas keeles eraldi. Kõneleja avaldati soojalt kiitust ja tänati vastava selgitustöö eest.

Palgaküsimuses otsust teha ei saadud, kuna puudus vajalik kvorum (50%). Seejärest otsustati korraldada selle küsimuse otsustamiseks uus koosolek 6. augustil.

Mitmesugust

KUTSEÜHINGUTEST.

Uusi kavu tööliste ühiskorterite ehitamiseks.

Trükitöölised algatasid juba mõni aeg tagasi ühiselamu ehitamise mõtte ja esitasid majandusministrile palve 200.000-kroonilise laenu saamiseks. Majandusministrite vahetuse järele esitas Eesti Trükitööliste Liidu sekretär A. Offenbach majandusminister Leo Sepale liidu juhatuse poolt pikema ülevaate liidu senistest sotsiaalsetest saavutustest ja majanduslikust olukorrast, kusjuures korraldi toetuse saamiseks palvet.

Majandusminister oli väga huvitatud trükitöölise algatusest, kuid arvas, et koostatud kava pole sel kujul võimalik teostada. Riigil polevat võimalik anda laene väikese protsendiga. Selle asemel esitavat minister valitsusele sügiseks uue kava tööliste ühiskorterite ehitamiseks. Uue kava järgi saadaks maja ehitamiseks tarviline kapital järgmiselt: töölised ise paneks kokku 10% maja ehituskuludest ja riik annaks protsendita laenu 20% ulatuses. Tööliskorterite ehitamisele peaks tõmbama ka tööandjad kaasa ja nad peaksid andma selleks oma poolt 20%. Ülejäänud 50% hangitaks riigi kaasabil laenuna Pikalaenu pangast 7%-ga.

Mis puutub trükitöölise esialgsesse kavasse, siis oli neil ette nähtud, et töölise ühiselamu võiks minna maksma 220.000 krooni, millest nad paneks ise kokku umbes 20.000 kr.

Ministri poolt uue kava esitamiseni liidu juhatust kaaluks ka oma poolt tehtud ettepanekut.

Ministri kava kohaselt võib tööliselamute ehitamise küsimus võtta suurema ulatuse ja laieneda ka teiste kutsealade töölisele.

Elektrikud taotlevad kollektiivlepingut.

Tallinna elektrikud on pöördunud tööandjate-installaatorite poole ettepanekuga kollektiivlepingu sõlmimiseks. Möödunud aastal oli elektrikute streik, mis ei annud võimude vahelesegamise tõttu soovitud tulemusi. Tööandjad on sellest palgaliikumisest nii palju õpinud, et nad alles hiljuti asutasid installaatorite ühingu ja võtsid ühised töölisele maksetavad hinnakirjad vastu. Tegelikult ei anna uued hinnakirjad praegu maksetavatele palka-

dele uut juure, kuid mõningais ettevõtteis on seni vähem maksetud. Uue hinnakirja tõttu peaksid nüüd ka neis ettevõtteis palgad tõusma.

Kollektiivlepingu asjus on elektrikul olnud installaatoritega juba rida läbirääkimisi, kuid lõplikku jaatavat vastust pole seni saadud. Installaatorite esindajad polevat just põhimõtteliselt, peale ühe või kahe isiku, kollektiivlepingu vastu, kuid nad soovivat seal mõningaid muudatusi, sest senine leping olevat ühekülgne. Kuidas installaatorite lõplik seisukoht kujuneb, selgub tulevikus. Leping sõlmitakse aastaks ühekuulise ülesõtmise tähtaajaga. Kui lepingut pole tähtajaks üles öeldud, kehtib see automaatselt aasta võrra edasi. Elektrikud kohustuvad töötama ainult lepingule allkirjutatud installaatoritele ja installaatorid kohustuvad tööle võtma ainult elektrikute ühingu liikmeid. Sellest määrusest on tarbe korral lubatud erandeid, kuid siis peab organiseerimatu tööline astuma 7 päeva jooksva ühingu liikmeks. Kui elektrikud töötavad lepingule allkirjutamata installaatoritele, siis tuleb neil nõuda 10% kõrgemaid hindu ja ise tööd võttes 20% kõrgemat tasu kui kollektiivlepingus ettenähtud töötasud. Kollektiivlepingule on lisatud juure üksikasjaline tükitööde tabel, kus on fikseeritud peamiselt praegu enamuses maksetavad palgad.

Elektrikute ühing näitab viimasel ajal suurt liikmete arvu kasvu. Mõni aeg tagasi oli ühingu alls 82 liiget, kuid nüüd on liikmete arv juba 140 ja lähemas tulevikus on loota veelgi uusi liikmeid.

Rätsepatöölised nõuavad oma olukorra parandamist.

Käsitööstuskoda on saanud hakkama väga omapärase sammuga. Kojas poolt on esitatud sotsiaalministrile märgukiri, milles tunnustatakse avameelselt, kuidas tegelikult rikutakse massiliselt tööaja seadusi ega tasuta seaduses ettenähtud 50%-list ületunnitaset. Massilist seaduse rikkumist kilbiks võttes püütakse saavutada hooaegadel piiratud ületunni tegemise õigust, kusjuures töölised peaksid töötama tavallise töötasu hinnaga. Selleks tuleks käsitööstuslikud käitised eraldada käsitööstuskoja ettepaneku järgi tööaja seaduse alt.

Oma nõudmise põhjenduses väidetakse, et töölised ise soovivat teha hooaegadel ületunde

normaaltasu eest, et koguda majanduslikke reserve töövaheagadeks. Käsitöösaduste madalad hinnad ei võimaldavat maksa 50-protsendilist ületunnitasu.

Eelnimetatud märgukirja kohta esitas Tallinna rätsepatöölise ühisus sotsiaalministrile märgukirja, milles juhtiti tähelepanu sellele, et töökaitse seaduste ja määruste rikkumine ei õigusta veel nende kaotamist. Käsitööstuskoja heaks maksavad ka makse käsitöölised. Seda imelikumana tundub, et Käsitööstuskoda esineb ettepanekuga käsitöölise olukorra halvendamiseks. Samuti ei vasta tõele, et töölised ise tahavad teha ületunde ilma seadusliku ületunnitasuta. Töölised on just seni nõudnud tööaja lühendamist ja ületundide tasu. Käsitööstuses on juba niigi pikk tööaeg.

Nahatöölised üürisid talu puhkekoduks.

Tallinna nahatöölise ametiühing on üüridnud endale puhkekoduks Kohila valla Vilivere külas Nõela talu. Kuna ühingul puuduvad majanduslikud võimalused endale puhkekodu ehitamiseks, siis tuleb esialgu leppida üüritava taluga. Talu asub 2 kilomeetrit Kiisa jaamast looduslikult kenas kohas. Lähedal asuvas jões on kalastamise võimalused. Seni on püütud kalu peamiselt võrkudega.

Puhkekodu suudab vastu võtta alatisi sealolijaid 50 inimese ümber. Nädala lõppu veetma võib sõita kuni paarsada inimest. Suure talu mitmesugused lakad ja küünid suudavad neid raskusteta mahutada. Ühingu liikmeile on puhkekodus viibimine täiesti tasuta. Kulude katteks võivad ühingu liikmed siiski anda ühingu kassasse vabatahtlikke annetusi. Toitlustamine sünnib puhkekodus viibijate kulul. Selleks võib kasutada lähedal asuvat kauplust ja soovi korral valmistatakse toitu ka vastava tasu eest talu pererahva poolt.

VEIDI STATISTIKAT.

Elatusmaksumusindeks

juunikuus 1938 oli 110, näidates tõusu aasta jooksul 5,7% ja 3 aasta (s. o. praeguse elukallinemise perioodi) jooksul 29,4%. Toitluse lahtris on tõus vastavalt 6,2% ja 39,7%, korteri lahtris 14,2% ja 38,5%, kütte- ja valgustuse lahtris 3,7% ja 46,4%. Huvitav on märkida, et reiside lahter mingit tõusu ei näita, olgugi et raudteetariife on vahepeal tunduvalt tõstetud.

Tööaja pikkus 1937. a.

näitas tõusu. Ületundide % normaaltöötundide arvust oli suurtööstuses I poolaastal 4,4, II poolaastal 5. Need arvud on praegusel konjunktuurperioodil kõige kõrgemad, kuna eelmisel konjunktuurperioodil (s. o. kuni 1929. a.) ulatus ületundide % 9-ni. Vähene mine on tingitud sellest, et vahepeal hakkas kehtima tööstuslike käitiste tööaja seadus. Puhkepäevadel töötanud tööliste % tööliste üldarvust suurtööstuses 1937 oli 10, mis on samuti rekordiline praeguse konjunktuurperioodi kohta, kuna enne vastava seaduse kehtimapanekut töötas puhkepäevadel ligi 20% tööliste üldarvust.

Tööõnnetuste vältimise ja töötervishoiu määruste täitmine kontrollimisel.

Tööinspeksiooni poolt on võetud kontrollimisele tööõnnetuste vältimise ja töötervishoiu määruste täitmine. Seniste kontrollimiste tulemusena on leitud rida puudusi. Puuduste kõrvaldamiseks on antud käitiste juhatustele tähtajad. Kui puudused pole tähtaegadeks kõrvaldatud, suletakse käitis. Tartumaal juba üks käitis suleti.

Suuremaid puudusi on ette tulnud just väikekäitises, kuna suurkäitis on olukord parem. Suurkäitises aga tuleb ette võtta rida suuremaid juure- ja ümberehitusi vastavalt uutele määrustele, mis võtab teatava aja.

Sotsiaalministeeriumis on ettevalmistusel rida täiendavaid erimäärusi eelnimetatud üldmääruste teostamiseks. Antud määrused on raamiks, kuna sisu tuleb anda erimääruste kaudu vastavalt tööstusala ja masinate iseloomule. Nii kavatakse koostada ehitustööde, puutöömasinate, trükitööstuse j. t. alade kohta erimäärused.

Meistrite, õppinud tööliste ja tööstusõpilaste seadus,

mis vabariigi valitsuse poolt Riigikogule esitatud, oli arutusel Riigivolikogu hariduse- ja kultuurkomisjonis. Komisjoni ettepaneku kohaselt oleks muuseumis kutseoskuskogus kaks Käsitööstuskoja, üks Kaubandus-tööstuskoja ja Tööliskoja esindaja. Vabariigi valitsuse eelnõus oli ette nähtud koguni kaks Kaubandus-tööstuskoja esindajat. Senini oli Kutseoskuskonkookogus kaks tööandjate ja kaks tööliste esindajat. Et edaspidiselt kutseoskuskonkookogu tegevus tööliste seisukohalt vähem vastuvõetavaks muutub, selles saab olla vaevalt kahtlust, kui silmas pidada asjaolu, et Käsitööstuskogjal selles saab olema suur osatähtsus. Selle koja veidraid seisukohti sotsiaal-seaduste, näit. ületundide maksmise jne., suhtes oleme võinud ka „Tööliskoja Teatajas“ kinni naelutada.

Õienduseks.

Tall. Linna Ehitusosakonna töölislvanem Valliste palub teatada möödunud numbris lhk. 165 ilmunud sõnumi õienduseks, et tema on tööline ja mitte kümnik. Vabandame Valliste ees seda eksitust.

Kinnitusameti hoiatus Tallinna ühishaigekassale.

Viimasel Tallinna ühishaigekassa volinikude üldkoosolekul oli viibinud peale volinike ja vastavate ametnike veel kaks kõrvalist isikut. Seepärast esitati protest I. jaoskonna kinnitusametile ja paluti tühistada volinike üldkoosolek. Kinnitusamet jättis protesti rahuldamata, kuid otsustas ette kirjutada Tallinna ühishaigekassa juhatusele, et haigekassa üldkoosolekuile ei tohi lasta kõrvalisi isikuid. See korraldus kehtib kõikide haigekassade volinike üldkoosolekute kohta.

Tööliste suvepäevad.

Tööliste suvepäevad 16. ja 17. juulil jäid pidamata, sest Pärnu linna politseikomissar ei

annud seaduses ettenähtud kviitungit Pärnu Töölisühingule kui korraldajale.

Korraldajate seletuste järgi on keelu põhjusena mainitud, et sellaseid üleriiklikke üritusi võib korraldada ainult Eestimaa Töölisühingute Kesklit ja politseil olevail andmeil on tahetud suvepäeva tähe all pidada üleriiklikku kongressi.

Et keeldumine tehti teatavaks korraldajale reedel, siis väljastpoolt Pärnu sõitjad said sellest teada alles kohal.

Laupäevaks oli Tallinnast, Tartust ja mujalt kokku sõitnud ligi 300 suvepäevast osavõtjat.

Pärnu Tööliste Ühingu juhatusele oli siiski lubatud korraldada 16. juulil koosviibimine rannasaalis.

Kella 21-ks olid ruumikasse saali mahutatud laudad tihedasti ümbristatud koosviibimisest osavõtjatega, kellest enamuse moodustasid kohaliku ühingu liikmed.

Koosviibimisel lubati tervituseks sõna ainult Pärnu linnapeale hr. Soo'le, kes sotsiaalministri ja linnavalitsuse nimel tervitas koosviibijaid.

Muusikaliste ettekannetega esines rannaorkester.

Pärast koosviibimist oli jalakeerutus, mis kestis hilisööni. Puhkepäeval Pärnu sõitnud tutvunesid linna ja rannaga.

Uus raamat töökaitse alal.

Hiljuti ilmus 5. jsk. tööinspektori abi Aleks. Kaelase koostatud Töökaitse seaduste ja määruste kogu. Raamat sisaldab kõiki töökaitse eeskirju ja on sobivaks käsiraamatuks sel alal töölisterlastele. Raamatu hind on kr. 4.—, lk. 360.

Sellise raamatu järgi tundus juba ammu vajadust, kuna senised vääljaanded on vananenud.

Nõuandenurk

KÜSIMUS 17: Kas palgalise puhkuse tasu tuleb näidata tulu deklaratsioonil ja kas palgalise puhkuse tasult arvestatakse tulumaksu?

VASTUS: Jaatav.

Tulu deklaratsioonil tuleb näidata isiku kogu puhastulu, välja arvatud tulumaksuseaduses otseselt loendatud erandid, ja tulumaksu arvestatakse sellelt puhastulult pärast tulumaksuseaduses ettenähtud mahaarvutuste tegemist. Palgalise puhkuse tasu pole tulumaksuseaduses ettenähtud erandina, mida ei loetaks puhastuluks ja mida tulumaksu arvutamisel võiks puhastulust maha arvata. Asjaolu, et puhkuse tasult ei arvestata haigus- ja tööõnnetuste kindlustuse maksu, on tulumaksuseaduse mõttes tähtsusetu.

KÜSIMUS 18. Kas võib palgalist puhkust anda määramata ajaks sõlmitud töölepingu puhul lepingu lõpetamisel etteütlemise tähtaja jooksul?

VASTUS: jaatav.

Tööliste töölepingu seaduse § 14 p. 3 järgi ei ole tööandja küll õigustatud toimetama etteütlemist töölepingu lõpetamiseks töölele antud puhkuse ajal, kuid sellest ei järgne, et juhul, kui tööandja on juba töölepingu lõpetamiseks töölepingu etteütlemise toimetanud, ei võiks tema selle etteütlemise tähtaja jooksul töölele anda palgalist puhkust. Tööstustööliste palgalise puhkeaja andmise määruse järgi peab tööandja andma töölele puhkeaja igal aastal 1. jaanuari ja 1. oktoobri vahel. Nendes piirides võib tööandja vabalt valida, millal tema tahab anda palgalist puhkeaja ja ta võib seda teha ka töölepingu lõpetamiseks etteütlemise tähtaja jooksul, eeldusel, et see tähtaeg langeb 1. jaanuari ja 1. oktoobri vahele.

KÜSIMUS 19. Kas on õigus saada palgalist puhkust kuutöölistel ja kas kuutöölisteks loetakse neid töölisi, kes palgatud üheks kuuks või neid, kellele maksetakse kuupalka?

VASTUS: Tööstustööliste palgalise puhkeaja seaduse järgi ei loeta tööstustöölisteks ja vastavalt sellele ei ole õigustatud saama palgalist puhkust need, kellega tööleping on sõlmitud kuu või pikemaajalise palga alusel. Sealjuures on tähtsusetu, kas tööline on palgatud kuuks või pikemaks ajaks, kuna oluline on palgamaksmise ajaline alus.

KÜSIMUS 20. Kui käitis lõpetab pühade laupäeval töö kell 12 päeval, kas seesugusel korral käitise juhatus on kohustatud maksma töölele palga normaalse, s. o. 8-tunnilise, tööpäeva eest?

VASTUS: Juhul, kui töölisega on tööleping sõlmitud päeva, nädala, kuu või pikemaajalise palga alusel, ei ole käitise valdaja õigustatud töölele palgast seesugusel korral, kui töö lõpetatakse kell 12 päeval, tegema mingeid mahaarvutusi. Kui tööleping on sõlmitud tunnipalga või tükitööpalga alusel, maksab käitise valdaja palka ainult tegeliku tööhulga järgi (tükitöö korral) või töötundide arvu järgi (tunnipalga korral). Viimasel korral aga on eelduseks muidugi see, et töölepingus või sisekorra määrustes oleks ette nähtud, et töö lõpetatakse kell 12 päeval, vastasel korral on töölele õigus nõuda palka 8-tunnilise normaalse tööpäeva eest.

KÜSIMUS 21. Tööline, kellele määramata ajaks sõlmitud töölepingu lõpetamisest käitise valdaja oli ette teatanud, valiti töölisnõukogu valimist korraldavas komisjoni. Sellega ühenduses kandis käitise valdaja palgaraamatusse, et tööleping on pikendatud kuni „valimiskomisjoni töö lõpuni“. Kas valimiskomisjoni töö lõppemisel tööleping automaatselt lõpeb, või on veel vaja töölepingu lõpetamiseks toimetada etteütlemist?

VASTUS: Valimiskomisjoni liikmed on vallandamise vastu kaitstud ühisel alusel töölisnõukogu liikmetega seni kuni viimased on oma ülesanded teostanud, s. t. seni kuni nad on töölisnõukogu valimiste tulemustest kuulutanud. Seepärast ei saa ka töölisnõukogu, samuti valimiskomisjoni liikmele lepingu lõpetamisest ette teatada ja kui enne tööliste valimiskomisjoni või töölisnõukokku valimist seda on tehtud, siis seesugune etteteatamine tühistub.

Käesoleval korral on palgaraamatusse sisse kantud, et tööleping on pikendatud kuni „valimiskomisjoni töö lõpuni“. Tööliste töölepingu seaduse järgi võib töölepingut sõlmida: 1) prooviajaks, 2) määramata ajaks, 3) kindlaksmääratud töö täitmise ajaks ja 4) määratud ajaks. Seesugust lepingu pikendamist ei saa võtta uue lepinguna ei prooviajaks ega kindlaksmääratud töö täitmise ajaks, sest mingit tööd pole kindlaks määratud ega ka lepinguna määratud ajaks, sest lepingu kestvus pole sugugi kindlaks määratud ja on täiesti teadmata, kaua ta kestab. Puudub tähtaeg, mis määratleks lepingu ajalist kestvust. Järelikult võib siin tegu olla ainult lepingu pikendamisega määramata ajaks. Sellel aga pole juriidiliselt mingit olulist tähtsust, sest nimetatud tööleping oleks niikuinii loetud pikenuks määramata ajaks. Muidugi oleks võimalik olnud käesoleval korral lepingut tõeliselt pikendada kindlaksmääratud tähtajaks seega, et oleks töölepingusse kantud mingi tähtaeg, ja kui valimiskomisjon oma töö lõpetanuks enne seda tähtaega, oleks ka leping selle tähtaja saabumisel loetud automaatselt lõppenuks. Kuna aga seda käesoleval korral pole toimunud ja tööleping on pikenenud määramata ajaks, kusjuures lepingu etteütlemist ei saa toimetada käitise valdaja enne valimiskomisjoni töö lõpetamist, siis tuleb ülesseatud küsimusele vastata jaatavalt ja seletada, et juhul, kui tööline, kellele määramata ajaks sõlmitud töölepingu lõpetamisest käitise valdaja ette ütles, valitakse töölisnõukogu valimiskomisjoni liikmeks ja temaga lepingut pikendatakse või temaga leping pikeneb uuesti määramata ajaks, siis tema töölepingu lõpetamiseks on vaja toimetada lepingu ülesütlemist, nagu määramata

ajaks sõlmitud töölepingu puhul harilikus korras, kusjuures seda ei või teha enne kui valimiskomisjon on täitnud oma ülesanded. Kui aga töölisega on sõlmitud uus leping määratud ajaks või kindlaksmääratud töö täitmise ajaks, siis lõpeb leping lepingu tähtaja kätte jõudmisega, kui see saabub pärast valimiskomisjoni ülesande täitmist. Vastasel korral leping pikeneb või pikendatakse uuesti.

KÜSIMUS 22. Kas minööri kohustetäitja loetakse töölislike tööstuslike käitiste töölistkonna asutuste seaduse mõttes ja kas vastavalt sellele minööri võib valida töölisnõukokku?

VASTUS: jaatav.

Tööstuslike käitiste töölistkonna asutuste seadus ei määratle otseselt, keda lugeda selle seaduse mõttes töölislikeks. Sellest aga ei järeldu, et kõik käitise valdajaga palgalepingulises vahekorras olevad isikud tuleks lugeda töölisteks. Töölise mõiste määratlemisel tuleb seepärast lähtuda tööõiguse üldisest põhimõttest.

Käesoleva küsimuse lahendamisele asudes tuleb esijoones tähendada, et kas keegi on minööriks või minööri ülesandeid täidab ajutiselt, see on tähtsusetu, sest see ei avalda ta töö iseloomule mingit mõju. Ajutist minööri tuleb vaadata kui üldse minööri.

Tööliseks tuleb lugeda seesuguseid käitise valdajaga palgalepingulises vahekorras olevaid isikuid, keda ei loeta teenijateks. Teenijateks loetakse ülekalduvalt vaimse töö tegijaid nii kontorites, büroodes jne., ja juhtivaid isikuid. Minööri kahtlematult ei saa lugeda vaimse töö tegijaks kontorites, büroos või taolises asutuses. Juhtivaks isikuks käitises tuleb aga lugeda isikut, kes ise füüsilist tööd ei tee, vaid juhib teisi töövõtjaid. Minöör seevastu teeb ise füüsilist tööd ja niivõrd, kui võrd keegi teeb füüsilist tööd käitises, tuleb teda lugeda käitise töölislikeks TKTAS mõttes, olenemata sellest, kas ta selle kõrval täidab ka mõnesuguseid järelevalve ülesandeid. Kahtluse korral tuleb võtta alati vahetegemise aluseks füüsilise töö tegemise tunnuseid. Eeltoodud põhjustel tuleb ülesseatud küsimusele vastata jaatavalt.